

ՀՐԸ. ՀԸ. ՆԳ
ՎՐԻՍՏՈՆԻԼԿԸՆ
ՀԱՒԸ ՏՈՅ:

28

Կ-98

2004

5084

ՀՐԵ ՀԵՆԳ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԼԿԱՆ

ՀԵՒՆՏՈՅ

Հրահանգ. Հ. Կառավարութեան Հայոց Ս.
Պետերբուրգ:

28

պ.

3805-4-7

1083-ԱԿ

Լ-98

ՀԲԸԸԸԸԸԸ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԼԿԱՆ ՀԱՒԵՏՈՅ

Ըստ

Ուղղափառ Դավանութեան

ԷԿԷՄԷԼՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

Աշխատասիրութեամբ

ՄՍԵՐԸՅ ՎԱՐԺԱՊԵՏԻ

ԴՐԻԴՈՐԵԱՆ ԶԱՐԻՌԵԼՅՈՒՆ.

Ի ՄՈՍԿՈՎԷ

Ի Տպարանի Վլադիմիրայ Կոզմե:

1850.

3621
38

ԼՈՒ ԲՆԹԵՐՑՈՂ Ս:

ՂԵՄԵՒԵՆՆ Տեարց 1, աղարեանց
որ 'ի Սոսկուա թէպէտե յամնց բաղմնց
հետէ ճահաւոր կարգօք պայծառացեալ,
ցանգ արժանի յիշատակի համբաւեցաւ նմ
ուրեք. այլ զարդիս՝ յետ 'ի բարձրագոյնն
ամբառնալոյ յաստիճան ըստ նորընկալ կանո
նադրութեն հաստատելոյ **Ե()ԳՈՍՏԵՒ**
ՓԼՈՒ ԿԼՅԱՆԻՎ, նմ Ռուսաց 'ի **ՆԻՒ**
ԿՈՂ ԼՅՈՍՍԻ, Լ. մեծագունի ևս արժանի
է գովութեան յաղագս որ 'ի նմանէն արգա
սաւորելոց բարեաց եթէ 'ի Սերայինսն և
եթէ յօտարազնեայս: 'Ի ծոց անդր նորա
դիմեն դան փափագանօք դաս դաս մանկուոյ
'ի քաղաքաց քաղաքաց՝ վարժիլ 'ի հրա
հանգս այլ և այլ լեզուաց՝ Լրեւելականացն
ասեմ և Լրեւմտայնոց, այլ և յազգս ազգս
գեղարուեստից և գիտութեանց օգտակա
րաց՝ որ անդն մատակարարին ամենայն
լրութեամբ:

Եւ քանզի 'ի թիւս վարժապետաց կար
գելոց 'ի Ղեմարանի անդ՝ ինձ միայնոյ
վիճակեալ են առ ժամս պաշտամունք կրկին

դասատուաց Վրօնի կամ Սրբազան Գիտու
թեանց՝ ըստ Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ
դաւանութեան, սեպհական իմհումն համարե-
ցայ անձին հարկ անհրաժեշտ՝ ըստ բաժանման
աշակերտաց յայլե այլ դասս կամ 'ի դա-
սատունս՝ և զնոցին ուսմանց զառարկայս
յայլ և այլ 'ի թերթս բաշխել, հեշտըն-
կալ և հակիրճ զբանսն յօրինելով՝ է՛ որ
'ի գրոց բարբառ, և է՛ որ յաշխարհիկ:
Քանզի զնոյն և զմի ինչ միօրինակ միով
բարբառով անխտիր ամենեցուն աւանդել,
իմն չափահասակացն՝ և մատաղագունից
տիովք, կամ ծանօթիցն փոքր 'ի շատե գրոց
բարբառոյ՝ և բնաւ իսկ չծանօթից, զո՛ւր
ջան է և վաստակ անօգո՛ւտ, իբրու այն՝
եթէ որ կատարելոցն է հաստատուն կերա-
կուր՝ կաթնկերացն ջամբիցի տղայոց:

Որ ասացաւս, ո՛չ յիմ միայն՝ այլ և
'ի բազմացն իսկ ծանուցեալ է 'ի փոր-
ձոյ: Որոյ վասն և իմ միանգամկէտ առաջի
եղեալ՝ մերոյինս Մզգի ամենասիրելի ման-
կանց 'ի դիւրնոց առ դժուարինս առաջ
նորդել, և նովին դարձեալ դիւրել նոցա
զդժուարինս, ըստ քաղցրայորդոր խրա-
խուսանաց մեծերախտ Քարերարաց Մզգիս՝
Տ. Յովհաննու և Տ. Խաչատրոյ Ազա-

րեանց՝ Սենեկապետաց Պօրան Սեծի
ԿԼԵՅԻՄԻ, փոյթ յանձին կալայ զՀո-
գեկան վարժիցն հրահանգս (որ ընդարձա-
կագոյն աւանդին բանիւ յամենայն դասա-
տունս) 'ի փոքունս ամփոփել՝ հարցման և
Պատասխանւոյ պայմանաւ: Յորոց առաջին
սոյն այս հրահանգ է Քրիստոնէական
հաւատոյ՝ քաղեալ յընդարձակէն յերկուս
մասունս բաժանելոյ, ապա համառօտագոյնն
քան զայս յաշխարհիկ բարբառ, և ապա
Սրբազան և Եկեղեցական Պատմութեանցն
համառօտութիւնք, զորս Սանր Ուսմունս
անուանել պատշաճ՝ դատեցի:

Օ հանգամանաց գործոյս չկայ ինչ ծա-
նուցանելի. զի ըստ միոյ միոյ հարցմանցն
յարմարեալ են և Պատասխանիքն՝ վկայու-
թիւնս 'ի ստորեւ ունելով կամ յԵստուա-
ծաշունչ Պրոց, կամ 'ի բանից սրբոց վար-
դապետաց: Եւ զայս ինչ և եթ գիտելի
առնել ամենեցուն՝ հարկ է. զի կանխագոյն
ևս 'ի դաստիարակելն իմ զմերազնեայ
մանկտին 'ի Վերսիսեան Պարոցի որ 'ի
Տփլիս (յամէն 1830 — ց 1833), զկարճ՝ 'ի
կարճոյ զուսանելիս Քրիստոնէական հա-
ւատոյ ամփոփեալ էի ըստ այսմ կարգի 'ի
տետրակ փոքրիկ՝ անուանեալ Լրթութիւն

Լ՛ւե տարանական: Թեպէտ և կամք չէին իմ
տպագրութեամբ 'ի լոյս ընծայել զայն. զի
խորհէի (որպէս և արարի իսկ ապա) զնոյն
յերկիւս տրոհել մասունս, և ինչ ինչ ևս
'ի կարեւորագոյն գիտելեաց 'ի պատշաճ
տեղիսն յաւելլուլ. սակայն յետ մեկնելոյ իմ
'ի քաղաքէ անտի՝ և առանձնանալոյ 'ի բարձ
րանիստն Հնչեշտ ընդ Թեաքութեամբ
Քաջազարմ Վայազատի Սուրատ Սանուկ
Վէյի, տպեալ են 'ի քաղաքի անդ քանիցս
անգամ (չգիտեմ ո՞չք) զնախայիշատակեալ
տետրակդ առանց իմոյ գիտութեան՝ Թերևս
ըստ օրինակին գտելոյ 'ի ձեռս աշակերտաց
կամ այլոյ ուրումն: Ս'արթ էր մասամբ
իւիք զգործդ (ըստ որում յօգուտ մերոյ
Լ՛զգիս է մանկանց) անստգտանելի դատել,
եթէ որք զայն արարինն՝ փութացեալ
էին յառաջնմէ, որպէս օրէն իսկ էր, առ
նուլ զհաճութիւն իմ գրով, և եթէ չէր
նոցա ուրեք ուրեք զբնագիրն այլափոխեալ,
և յաւելլուածս իմն խամ խորհրդով կարկա
տեալ յանդէպս:

Թ՝ ոյլ տու-ժ մանկտւոյդ գալ առ իս , և
 մի՛ արգելու-ժ զդոսա , զի այդպիսեացդ
 է արքայութի Այ (Ղուկ . ԺԷ . 16) :

ՀԻՄՆԱԿՆԵՐ

ԳՐԻՍՏՈՆԵԼԿԱՆՆ ՀԱՅԵՏՈՅ

ԸՍՏ

Ուղղափառ Դպրանոցի

Եկեղեցւոյ

ՀԱՅԵՏՈՍԵԼԵԼՅՅ

Հ. Ո՞ր է նախկին Հիմն և բուն Հեղինակ
Քրիստոնէական Հաւատոյ:

Պ. Լ՛՝ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս (¹):

Հ. Օ՛, իմիրդ աւանդեացնա զվարդապետու
Թիւն իւր:

Պ. Նախ ինքնին բացայայտ բանիւք ուսու

(¹) Հիմն այլ՝ ոչ հարէ զիւր (Քրիստոսեան
հան հաւատոյ) քան զիւրեան, որ է Յիսուս
Քրիստոս (Մ Կորն. Գ. 11):

Բայց դուք զիւր հաւատեալ, զի զիւր
չէր ուսուցել... և զիւր հաւատեալ, զի
ուսուցել չէր Քրիստոս (Մատ. Էդ. 8. 10):

ցանկելով մինչ Էրն 'ի վերայ երկրի⁽¹⁾, և
ապա Մուսաբեկոյն միջնորդութեամբ⁽²⁾:

Ն. Մուսաբեկոյն որպէս աւանդեցին:

Պ. Մերթ ձայնիւ՝ այս է՝ քարոզութեամբ,
և մերթ գրով հրատարակելով⁽³⁾:

Ն. Օրնչ պահանջէ 'ի մարդոյ Հաւատն
Քրիստոնէական:

Պ. Պաշտել զՄատուած՝ կենդանի Հաւա-
տով, հաստատուն Յուսով, և անկեղծ
Սերով⁽⁴⁾:

(¹) Շրջէր Յեռան ընդ Թեոսյն հողին Պաշտ-
ւեացոյ, և առաւելանէր 'ի Ժողովարդոս հոգոս,
և Ժողովարդոս պաշտօնական յորդանանն (Մատ. Դ. 23):

(²) Պաշտելոս յառաւելանէ՝ աշակերտեցէ՛ր պա-
շտելոս հեղինակոս... առաւելանէ՛ր հոգոս պաշտել պաշտ-
ելոս յոր ինչ պաշտօնականն չեւ (Մատ. Թ. 19. 20):

(³) Հաւատարման հոգեւոր, և պէ՛տք հաւատարմ-
աւանդութեանն՝ զոր առաւելանէ (առաւել) Եւթ-
բանիւ և Եւթ' լղլղով մերով (Թ. 14):

(⁴) Մեր Բնան հաւատարմ, յոյս, ոգի, արեւ երե-
ւելան (Թ. Լորն. Ժ. 13):

ԳԼՈՒԽ ԼՈՒՆՅԱՆ

Հասարակ:

Հ. Օձնէ Էն Հաւատք:

Պ. Հանաչեւ՝ ընդունել և խոստովանել զամ ճշմարտութիս յայտնեալս յԼ.ս. տուծոյ ⁽¹⁾:

Հ. Ուստի մարթ է առնուլ զյայտնութի Լ.ճային ճշմարտութեց:

Պ. Եւ ճաշունչ Գրոց, այն է՝ 'ի հին և 'ի նոր Կտակարանաց ⁽²⁾:

⁽¹⁾ Ս'էրչ է բանն 'ի բերանն ինչ 'ի սրբի խաւճ է, այսինքն է՝ բանն հաւատաց զոր խաւճ զէճ. զի եւել խոստովանեացին բերանով ինչ սրբի զՅ. և հաւատացեն 'ի սրբի խաւճ, եւ Լ.ս. տուծ յարոյց զիս 'ի Ռեւելոյ, հեցցեն: Օձնէ սրբի հաւատաց յարդարութեն, և բերանով խոստովանել 'ի իրենքն (Հորմ. Ժ. 8—11):

⁽²⁾ Հաւատարմէն հայ յոր աւարդ և հաւատարմէն էղեր: Գիտեն աւարտ 'իս 'ի ճանն հաւանէ զգիտն աւարտ գիտեն (Բ Տեճ. Դ. 14. 15):

Ն. Բնդէր մատենան այն կողի Լճաշուն:

Պ. Օ՛հ շնչամամբ՝ այսինքն աշդեցութի՝
 Հոգւոյն Լստուծոյ գրեցաւ, և հէ ըստ
 մարդկեղէն ուսման (1):

Ն. Ո՞րք եղեն գրողք Կտակարանաց:

Պ. Գլուղէ, Հնոյ Կտակարանին Եղեն Մար-
գարէ, Է նորոյս՝ Լուսբէակ (2):

Ի՛նչ քանի՞ գիրք բովանդակին:

Պ. Հին Կտակարանն բովանդակի 'ի քա-
ռասուին և հինգ գիրս. իսկ նորս՝ 'ի
քսան և եօթն (*):

(¹) በኒ ይቢድ የሥነ ምግባር ምርምር ማዕከል ምርምር
የኒው ይቢድ ይገኛል፣ ማለት ማለቱም ማለቱም ነው፤
የሥነ ምግባር ምርምር ማዕከል (ዲ. ሲ. ሲ. 21)፡

Օր խոստաւ՝ ոչ ելլէ Տաւրէնէն ուսման
Տաւրասընէն լեանից, այլ Վարդապետաւանէն
Հոգեւոյն ընդ Հոգեւորս Վարդապետ Համեմատէս (III
Կրթն. Բ. 12. 13):

(2) Օգտագործելով 'ե' յեղակաւ զհարկաւոր
 Դրոշմէն, յեղակաւ զարտաւորութեան արտա-
 քանակէն 'ե' արժեքը հարկաւորութեան և արտաւորութեան
 (Է Գլխ. 7. 12):

[illegible]

Հ. Երբ ասի Հաւատն՝ կենդանի:

Պ. Յորժամ ծորդեալ իցէ բարի և աւա-
քինական գործոց ⁽¹⁾:

Հ. Քանի՞ գլխաւոր մասունք էն Հաւատոյ:

Պ. Տասն՝

ա. Գոյութի Մտուծոյ:

բ. Կատարելութիւնք Մայինք:

գ. Երրորդութի Մային անձանց:

դ. Երարչագործութի:

ե. Նախախնամութի:

զ. Մարդեղութի Մծորդւոյն:

է. Եկեղեցի Քրիստոսի, և Խոր-
հուրդք նորա:

ը. Շնորհաբաշխութի:

թ. Յարութի մեռելոց:

ժ. Սերջին դատաստան:

(1) Օրինակ օգտուի իցէ Էջեարտ իՏ, Էբէ ու
առիցէ հաւատիս աւելի՝ և գործս ոչ աւելցի. Դ՛րե
հարեցէն հաւատիս ապրեցաւցանել զիս... Հա-
ւատի Էբէ գործս ոչ աւելցին՝ Դեռեալ էն առաւ-
ջինն (Յաւնէ. Բ. 14. 17):

ւ. Ղադյոռ-ընէն Աստուծոյ:

Ն. Ի՞նչ ցուցանի Ղադյոռ-ընէն կամ գործ
Աստուծոյ:

Պ. Այլ կայոռ-ընէն սէր Ղադյոռ, որք քարոզէն՝
Թէ գոյ Աստուած, և Թէ՝ պարտ է
հաւատալ 'ի նա (1):

Ն. Ի՞նչ ևս:

Պ. Նայելով ուշի մտք 'ի հրաշակերտս
նր յանթիւ արարածս, որք են գործք
սքանչելիք՝ յայտնիչք գերաբուն զօ-
րութե՛ն մեծութե՛ն բարութե՛ն և իմաս-
տութե՛ն նորա (2):

(1) Ղադյո Աստուծո մեհակալ յերկնս, այն
գոյ Տէր մեհակալ ինչպէս (Ը Ամէ. ԺԵ. 3):

Նախապէս արձան է այն՝ որ Տէրնայ առ-
Աստուծո՛ր է Աստուծո (ԼԵՐ. ԺԱ. 6):

(2) 'Ի մեծութեան և 'ի գեղեցկութեան արա-
րածոյն՝ ըստ նմին համեմատութեան և արարչա-
գործի նոյն էրևի (ԼԵՐ. ԺԳ. 5):

Ինչերևոյնէ նորա 'ի ոչլէանէ աշխարհի արա-
րածութիւն իմացեալ պէտեմէն, այսինքն՝ ճշմանջեհաւ-
րութեան և զօրութեան և Աստուծութեան նորա
(Նորմ. ւ. 20):

Ն. Որք 'ի մարդկանէ դովին ճանապարհաւ
եկին յԱ՛ծածանօթութիւն:

Պ. Սակաւք ոմանք 'ի հեթանոսաց, և ոչ
ամենեքին ⁽¹⁾:

Ն. Որք միանգամ ծանեանն զԱ՛ստուած՝
պաշտեցին զնա ըստ արժանւոյն:

Պ. Ո՛չ. զի դուն ուրեք գտանէր 'ի նոսա
ճշմարիտ Ա՛ծապաշտ, որպիսի որ Յօբն
էր, այլ ընդ հակառակն՝ բազումք 'ի
նոցանէ խաւարեալ մտօք սահեցան 'ի
կռապաշտութիւն ⁽²⁾:

(1) Պատմութիւնն Ա՛ստուծոյ յայտնէ՛ է 'ի նոսա
('ի հելլենոսս) (Նորմ. Գ. 19):

Ա՛ստուծոյն (զուրէ 'ի շնորհաց Ա՛ստուծոյ) էին
մօ՛ ճարգիւն բնաւելեամբ՝ յորս էր մօծանգիտութիւն.
և յերեւելի բարութեանցն ոչ հարացին գիտել զայն՝
որ էին, և ոչ 'ի գործն նայեցեալ՝ ծանեան
զճարտարապետն (Սմառ. ԺԳ. 1):

(2) Օտեանն զԱ՛ստուծոյ, և ոչ երբև զԱ՛ս-
տուծոյ փառաւորեցին հո՛մ գահացան, այլ նախնայան
'ի խորհուրդս եւրեանց, և խաւարեցան անհաւ-
ելեամբ ուրախ նայաւ... փութեցին զփառս անեղծին
Ա՛ստուծոյ 'ի նմանութեան պարհերի եղծանելի
ճարգոյ, և ընկաց և չորսպատեաց և ողնաց
(Նորմ. Գ. 21—23):

Ն. Օ՞րն է Լստուած:

Պ. Օ՞րն չուլթիւնն Լստուծոյ անգիտելի է
և անհաս յամ ստեղծական մտաց ⁽¹⁾:

Ն. Բնդէր ապա ասի «Նոգի է Լստուած.
Լստուած լոյս է, սէր է, հոգի է»
(Յովհ. 7. 24: ն Յովհ. ն. 5: 7.
8. 16: Է ()րին. 7. 24):

Պ. Լսողքիկ և այդպիսիք այլաբանաբար և
եթ ասին զԼստուծոյ. իբրև զի նա վասն
ամենամնքուր և ամենապարզ նրբու
թեանն՝ կոչի Նոգի, վասն անսուտ
ճշմարտութեն՝ Լոյս, վասն զմեզ սի
րելոյն՝ Սէր, վասն անաչառ արդարու
թեանն՝ Նուր ⁽²⁾:

Ն. Լստուած յուամբ ⁽³⁾ եղև:

Պ. Ո՞չ յուամբ է. զի է բնութիւն անեղ
կամ անեղանելի ⁽³⁾:

⁽¹⁾ Օ՞րն երբ է՝ գու Գաւառաւոր.
Բայց ընդ զիս է՝ անգիտանաւոր (Ն. Շնորհ.
'ի Բան Նաւառայ):

⁽²⁾ Թաէ ասեցեմք՝ երբ հոգի է (Լստուած),
զոր ինչ արեւանեմք՝ ասեմք. ընդ ասեցեմք՝ լոյս
է... Կճանալելն ցաւանեմք աներևուելն վասն
Տերոյ անհաւանելան (Գա. Լ. Կառ. յԼ. Գառ):

⁽³⁾ Սէր բնուելն և Տէ Լստուածուելն.

Ն. Երբ երբեքն՝ մինչ ոչ էր Մտուած:

Պ. Ոչ . այլ էր միշտ, է, և եղիցի ⁽¹⁾:

Ն. Օրինչ է անունն Մտուծոյ:

Պ. Մտուած բազում ունի անուանա, բայց
է նա միանգամայն և անանուն:

Ն. Որպէս:

Պ. Բոտ այլևայլ գործոց և կատարելու
թէց նորա՝ այլ և այլ անուանք ընծային
նմա ⁽²⁾ . որպէս՝ Արարիչ, Տէր, Տէր
Մտուած, Տէր ամենակալ, և այլն ⁽³⁾:

ոչ յոմեւէ եղեալ, և ոչ յեւոյ ոչեալ (Ն.
Ծ հարհ. 'ե ըղը. Բհարհ.):

⁽¹⁾ Յոռաջ Ժան զմէ յաւիտեանս էր, և յայժ-
հաւս է, և յանվախճանս յաւիտեանս եղիցի (Ն.
Ծ հարհ. 'ե ըղը. Բհարհ.):

Ա. Տէր առաջին, և էս հինգն է՛ս առյապա-
(Առյ. Խա. 4):

⁽²⁾ Դ. Տեճոմբէնէ զօրոմբէնս յայտնէ՛ և անուն
Տեառն (Առա. ԺԸ. 10):

⁽³⁾ Քո՛ւ արարած,՝ Ժեղ Արարչի արեանէնէն
(Լճառ. ԺԶ. 24):

Առ արար զեղիւրդ և «Գեղծ զգ... Տէր է
անուն հարա (Արեճ. ԼԳ. 3):

Ա. Տէր Արարած, ո՛յն է անուն ի՛ճ (Առյ.
ԽԲ. 8):

Լ՝յԼ չի՞ք անուն և ո՛չ մի՝ որով մարթիցէ յայտնե՛լ զբնութի՛ կամ զեութի՛ նորա ⁽¹⁾:

Ն. Լստուած ինքն չյայտնեաց ինչ ումեք զանուանէ իւրմէ:

Պ. Սիայն մարգարէին Սոփիսի ասաց զայս բան. «Ես եմ Լստուած Ո՛ր Լ՝Ն» (ԵԼ. 7. 14):

Ն. Որպէս մեկնի այդ բան:

Պ. Լստուած. «Ես եմ որ եմ ինքնագոյ, անփոփոխ, անսկիզբն, և անվախճան » ⁽²⁾:

Ն. Ի՞նչ մերում լեզուի ո՞ր անուն յաճախ վարի:

Պ. Լնունս ԼՍՏՈՒԼՆՕ՝ . բայց գոն 'ի սուրբ գիրս և այլ անուանք Եբրայական ճայնիւ:

Տէր ամենալուսն անուանէ նորա (Երեմ. 23. 57):

⁽¹⁾ Ո՛ր Լնունս զամենայն ծագն երէրէ . (ն գիտէ)՝ զի՞նչ անուանէ նորա (Լուսն. 7. 4):

⁽²⁾ Լնն (այսինքն՝ Կորնթ. Լ) ետպէ՛ն Բզ Կորնթի:

Օ՛րոր Լ՝ՆՆ, ունեալ 'ի Սոփիսի,

թիւ Լստուած էր 'ի սկիզբնէ,

Եւ ո՛չ եղեալ 'ի յոմեռէ (Ն. 7. 23. 24. 'ի Լնն Նաւապոյ):

- Ն. Օ՛խարդ ստուգաբանի լ՛ծդ անուն:
- Պ. Ստուգաբանի «լ՛ստ ած, լ՛ստեաց կամ չաստեաց» այս է՝ յաստիս ած՝ գոյացոյց՝ ստեղծ զարարածս ⁽¹⁾:
- Ն. Ո՛րք են Եբրայական անուանքն լ՛յ:
- Պ. Գլխաւորքն այսոքիկ են . լ՛դովնայի (այսինքն՝ Տէր) . Սադդայի (որ է լ՛մե նաբաւական) . Ելովէ (որ է լ՛ստուած զօրութեց) . Տէր Սաբաւովթ (այսինքն՝ Տէր զօրութեանց) ⁽²⁾:
- Ն. Ո՛ր է տեղի բնակութեան լ՛ստուծոյ:
- Պ. Լ՛ստուած կարօտ չէ՛ տեղւոյ՝ գոլով բնութի անբովանդակելի ⁽³⁾. Բայց զօ

⁽¹⁾ Լ՛ստուած անունն՝ արարչական է.... և առ Տեղ ստուգաբանի ըէ « Լ՛ստ ած » զՏեղ (Խաւրով 'ե Տէն . Ժաճախարգ.):

⁽²⁾ Լեհագանի է՛ էս, առէ լ՛դովնայի՝ Տէր (Ելովէ. Է. 11):

Չայն ընաց Դավթէիցն լեւել լեհէր եբրեյայն լ՛ստուծոյ Սադդայի (անդ. Դ. 5).

Լեւելի Զարծեցան յեբրեայ Տեառն Ելովայ Սեհայի (Պատ. Է. 5):

Տէր Սաբաւովթ անունն է նորա (Եսայ. ԽԷ. 2):

⁽³⁾ Ելովէս՝ և երէնեյ երէնիս լեհ Դեղ Բաւաւէն (Դ. Թաւգ. Ը. 27):

ըուծաբ յամ տեղիս է, և մերձ առ ամե-
նեսին (¹). և շնորհօք ասի բնակիւլ 'ի
հոգիս սրբոց կամ արդարոց (²):

Հ. Բնդէր ուրեմն ասի՝ թէ «Բթող նր
յերկինս է» . կամ թէ «Երկինք աթող
նորա են» (Սաղ. Դ. 5: Լսայ. 42. 1):

Պ. Ս ասն այն՝ զի անդանօր երևին առաւել
լապէս փառք մեծութե նորա (³):

(¹) Բարացումբէն հորա ամենեցուն փերէ...
Բնդ մէ փերէն է փերումբէն հորա (Սաղ. ԶԺ.
19. 22):

Բարամծ Տերչաւոր է՛ն էն, ասէ Տէր, և ո՛ւ
Բարամծ հեռաւոր . եւեւ լատիցէ ճարտ 'ի լատիս
փեմն, և էն ո՛ւ փեմից պեմ, ասէ Տէր (Երեմ.
ԲԳ. 23. 24):

(²) Են յո հանգեայց, եւեւ ո՛ւ 'ի հեղն և 'ի
խանարհո, և որ դողան 'ի բանից է՛նց (Լսայ.
42. 2):

Որ ոք խոստովանեցի՝ եւեւ Յեռուն է որդի
Բարամծոյ, Բարամծ 'ի հմա բնակէ (Խ Յով.
Դ. 15):

(³) Երկինք պարսէն զիտուն Բարամծոյ, և
չարարածն չեաւոյ հորա պարսէ հաստատումբէն
(Սաղ. ԺԸ. 2):

Ն. Տեսեալ է դք երբեք զԱստուած, կամ
կարիցէ տեսանել:

Պ. Ո՛չ. զի անհնարին է զգալի կամ մար-
մնական աչք տեսանել զանմարմին և ու-
թիւնն յինքեան ⁽¹⁾:

Ն. Լ՛սարդեօք և այլ Աստուած ճշմարիտ:

Պ. Ո՛չ. մի միայն է ճշմարիտ Աստուած
իսկութեամբ ⁽²⁾:

Բ. Աստուածային Աստուծոյն:

Ն. Որպիսի ինչ կատարելութիւք են յԱ՛ծ:

Պ. Ա՛ծ՝ ամենակատար գոլով բնութի ,
ունի և կատարելութիս իւր ինքեան
միայնոյ պատկանաւորս . իբր զի է նա
Անփոփոխ ⁽³⁾. Անչափ կամ Անաս-

⁽¹⁾ (ԿԱստուած) ո՛չ ոք էպէս 'ի Տարգմանէ,
և ո՛չ պէտքեւէ Կարող է (Խ Տեճութ. Դ. 16):

⁽²⁾ Ա՛ս է՛ս Աստուած, և չէ՛ր ոք Բայ յինքն
(Ասայ. ԽԳ. 11: ԽԷ. 21. 22):

Տէր Աստուած Դէր Տէր Դ՛ է (Բ օրէն. Դ. 4):

⁽³⁾ Ա՛ս Տէր Աստուած չէր, և ո՛չ Ժողով
(Սաղմ. Դ. 6):

ման ⁽¹⁾. Լճենակարող ⁽²⁾. Լճատ՝
Լճնձնիշխան ⁽³⁾, Լճենագէտ կամ Լճեն-
իմաստ ⁽⁴⁾, Լճենապարզ կամ Պարզա-
գոյն ⁽⁵⁾, Սշտնջենաւոր կամ Յաւի-
տենական ⁽⁶⁾, Լճմահ ⁽⁷⁾, Լճենաբարի,

⁽¹⁾ Սէծաւելան հարա ո՛չ գոյ չափ (Սաղ.
ՃԽԴ. 4):

⁽²⁾ Ո՛չ արարացի տա յԼճաւորաց ա՛մ բան
(Պաւլ. Թ. 37):

⁽³⁾ Լճաւորացի մի՛ է, միայն անճնիշխան (Կէրէշ
Լորաւ. ՚ի Կալ. Րճ. 4. 7):

⁽⁴⁾ Լճաւորաւելան հարա ո՛չ գոյ բաւ (Սաղ.
ՃԽԴ. 5):

⁽⁵⁾ Լճնշտան՝ անարարանան՝ անարարանան
Լճաւորաւելան ճանաչի... հոյն պարզանան և
անշտանան մապէս (Պաւլ. Թ. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100):

⁽⁶⁾ Պաւլ. Թ. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100):

⁽⁷⁾ Լճանելի, և միայն հզօր, լազաւոր լա-
զաւորաց, և արքա արքանաց, որ միայն տանի զան-
ճաւորաւելան (Թ. ՏԵ. 7. 16):

ծուլթիւնս, այլ զերիս անձինս 'ի միում
Լստուածուլթեան, և զմի Լստուածու
լթիւն՝ յերիս անձինս ⁽¹⁾:

Հ. Լսած զանուանս երից անձանց:

Պ. Լսաջինն է՛ և կոչի Հայր, երկրորդն՝
Որդի կամ Բա՛ն, և երրորդն՝ Հոգի
սուրբ՝ կամ Հոգի Լստուծոյ ⁽²⁾:

Հ. Ի՛նչ մարթ է գալ 'ի ծանօթուլթիւն
խորհրդոյ սրբոյ Երրորդուլթեան:

Պ. Միայն հաւատով՝ ըստ յայտնուլթեան
սուրբ Գրոց, և յաւետ՝ լուսով նորոյ
Կտակարանի ⁽³⁾:

Հ. Մի՛թէ 'ի հին Կտակարանի չգտանի՞ն
բանք զսրբոյ Երրորդուլթենէ:

(1) Երեւոյնքն, և Ռեքուլեւեւ, Ռե Լստու
ածուլթեւն, զիւր խոստովանիմք յաւետ սուրբ
Երրորդուլթեւն ('ի ժամագիրն):

(2) Գնացէ՛ք աշուհեալ՝ աշակերպեցէ՛ք զմ
հելանեանս . ճէրպեցէ՛ք զնոսս յանուան Հօր և
Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ (Մատ. Եւ. 19):

Երեւոյնքն՝ որդի վնայեւն յերկինս, Հայր, Բա՛ն,
և Հոգի սուրբ (Խ Յով. Ե. 7):

(3) Ուր որ ճանաչէ զՈրդի՝ եւեւ 'ն Հայր . և
'ն զՀայր որ ճանաչէ՝ եւեւ 'ն Որդի, և ու՛՛մ
Որդին հոգեցի յայտնել (Մատ. Ժ. 27):

Պ. Գտանին՝ այլ աղօտ տեսութեամբ, և
իբրու ընդ քօղով (¹):

Հ. Լսած աղաչեմ՝ ո՞ր այն բանք իցեն:

Պ. Եկայ 'ի գերս Նոնդոց 'ի դիմաց Լս
տուծոյ ասացեալ. «Լսասցուք մարդ ըստ
սկսեալի մերում... Լսասցուք դմա
օգնական... Եկայք իջցուք և խառնա
կեսցուք զլեզուս նոցա» (Մ. 25: Է. 18:
Ժ. 7): Յորս յոգնադէմ բաշքն՝ Լսաս
ցուք, Եկայք, Իջցուք, Խառնակեսցուք,
և դերանունս՝ Սերում, անշուշտ զԼս
տուածային անձանց ցուցանեն զբաշ
մութիւն:

Հ. Յայլ մարգարէս ևս կան բանք դոյն
սկսեք:

Պ. Լսո՛. Գաւիթ ասէ. «Ողորմութեամբ
Տեառն (Հայր) լի՛ եղև երկիր. և բանիւ
Տեառն (Որդի) երկինք հաստատեցան.
և հոգւով բերանոյ նորա (Հոգի սուրբ)
ամ զօրութիւնք նոցա (Սաղ. ԼԷ. 5.
6): Լնդէաս ասէ. «Լս ընդ ձեզ եմ,

(¹) Սինէ- յայտօր շահմանէ նոյն Կոչ Յօւս
էայ 'ի վերայ ընկերացաւոց հին Կառնարանայն, և
նշ վերանայ. զի Քրիստոսէ խաւանելոյ է (Է
Կրն. Գ. 14):

ասէ Տէր ամենակալ (Հայր) . և բանն
(Որդի)՝ զոր ուխտեցի ընդ ձեզ . և հոգի
իմ (Հոգին սուրբ) , որ կայ 'ի միջի
ձերում (բ. 5. 6.) :

Հ. Այլեք անձինք զանազանին 'ի միմեանց :

Պ. Այո՛ , զանազանին անձնաւորութեամբ .
զի այլ է անձն Հօր, այլ՝ Որդւոյ, և
այլ՝ Հոգւոյն սրբոյ ⁽¹⁾ :

Հ. Ինչո՞ւթեամբ կամ զօրութեամբ կամ
այլով իւրեք ևս զանազանին :

Պ. Ո՛րք . զի են համաբուն, համազօր, հա-
մակամ, և համափառ ⁽²⁾ :

⁽¹⁾ Ո՛րք անձն Հօր՝ և անձն Որդւոյ , և 'նչ
անձն Որդւոյ՝ էմճ որբէ Հոգւոյն՝ և անձն Հօր,
ընդէպէ անդապէն 'ի միջէ էր-ընէն Հօր և
Որդի և Հոգին որբէ (Սեբեբեանոս 'ի Ճառն
իւ. Վան հասարայ) :

⁽²⁾ Այլեւ էապարեալ անձնէս . մէ էապարեալ
էմճ + մէ էնէր-ընէն . մէ էր-ընէն, մէ Աստու-
ծա-ընէն, մէ զօր-ընէն Աստուծա-ընէն (Պա-
Լուս. յԱգաթ) :

Համապարէ Հօր և Որդւոյ Ժողովոյն զէնչ
(որբէ Հոգի) Աստուծաբանէն էնէնչոյն ('ի
Շարուն) :

Հ. Յերից անձանց ո՞րքան զո՞ր մեծ է կամ
փոքր:

Պ. Չէ՞ք և չէ՞ք ամենեւին 'ի նոսա մեծ և
փոքր ⁽¹⁾:

Հ. Օ՞րինչ յատկութի է իւրաքանչիւրումն:

Պ. Յատկութիւն իւրաքանչիւր անձին ճա-
նաչի յանուանէն ⁽²⁾. զի ո՞չ է՝ և ո՞չ ասի
յատկաբար Հայրն՝ Որդի կամ Հոգի,
և ո՞չ Որդին՝ Հոգի կամ Հայր, որպէս
և ո՞չ Հոգին՝ Հայր կամ Որդի ⁽³⁾:

Հ. Օ՞րհորդ ևս:

Պ. Հայր չծնեալ՝ և ծնող է. Որդին չծնող՝

(¹) Ո՛ւն հաւանութեամբն յԱրարարութեանն՝ ու
Պեծ ինչ քան զԲնն, և համ զինն անհանելին՝
հաւանութեանն առ հմանն (Պա. 'Եւրեւ. 'ե
Բանն ¹⁷):

(²) Եւանանդիս զյարարութեանն (Եւրատանչիւր
անչին) հաւանութեան, Հայր, Որդի և սուրբ Հոգի
(Պաւլոս. Պա. Կաթուղ 'ե Եւր. առ Էֆէզեցին
Հորոմոս):

(³) Եւրատանձ հոգի է. հոգի է Հայր, հոգի
Որդի. հոգի և սուրբ Հոգին... Ո՛ւն էրէ Հայր՝
Որդի, և ո՛չ Որդին՝ Հայր, և ո՛չ սուրբ Հոգին՝
Հայր և Որդի (Եւրեւ. 'ե Ճառն Թաղ. և
Յար. Տեառն):

և ծնունդ է . և Հոգին սուրբ ^նճ ծնող՝
և ^նճ ծնունդ, այլ՝ ելօ՛ղ (*):

Հ. Յուսմէ՞յ յառաջ գան Որդին և Հոգին
սուրբ:

Պ. Որդին ծնունդ է 'ի Հօրէ անմարմնա-
բար (1). Իսկ զՀոգւոյն սրբոյ ասաց
Քրիստոս. «Հոգին ճշմարտութեան 'ի
Հօրէ՛ ելանէ» (Յովհ. ԺԵ. 26):

Հ. Հիմա զԾնունդ Որդւոյն «անմարմնաբար»
ասացեր:

Պ. Օ՛ր չէ՛ այն ըստ եղանակի ծննդեան
մարմնեղինաց (2). այլ գերահրաշ կամ
անգիտելի օրինակաւ, որպէս բան 'ի
մտաց, որպէս լոյս 'ի լուսոյ (3):

(*) Լ՛է Բան որքոյ Հօր Դերոյ Գաւեգորի Լ՛ա-
ռարէ (Գա՛ր յԼ՛գաւ. յեր. 397. ըստ հին պպ.):

(1) Լ՛նպատեււոյն պաշտար՝ Բարձօղ էեյո՞ Բար-
ջաղէն, որ ծնար զԼ՛նպատեւ Տարփում՝ զան Տարփում
Բար ծնունդն Հօր ('ի Շարակ.):

(2) Ո՛ւ Տարփումն ծննդեան նման.
Օ՛ր է անեւել և պարզումն ('Ն. Շարակ.
'ի Բան Հաւատոյ):

(3) Լ՛նպատեւ յԼ՛նպատեւոյ, լոյս 'ի լուսոյ,
Լ՛նպատեւ ճշմարտ. յԼ՛նպատեւոյ ճշմարտէ,
ծնունդ՝ և ո՛չ արարած ('ի Հանգանակէ):

Հ. Լ՝ը երբեքն՝ յորժամ ո՛չէին Որդին և
Հոգին սուրբ:

Պ. Ո՛չ ⁽¹⁾. զի երկոքին ևս անսկզբնակից
են Հօր Լ՝ստուծոյ. և այնր աղազաւ
Որդին ծնեալ ասի յառաջ քան զյաւի-
տեանս ⁽²⁾, և Հոգին սուրբ՝ բղխումն
մշտնջենաւոր կամ անսկզբնաբար ⁽³⁾:

Լ՝ի (Որդին) և Բան + Դանդի անախարհար
է ճանաչան՝ ըստ օրինակէ Ռեւոյո Բանի, որ ճանաչի
'ի Տրայ (Ն. Շ. Կորհ. 'ի Ըղը. առ Ս՝անաւել
Հայր):

⁽¹⁾ Լ՝ի որո՞ւմ են, է՛ր երբեքն՝ յորժամ ո՛չ
էր Որդի, Կամ է՛ր երբեքն՝ յորժամ ո՛չ էր սուրբ
Հոգի... զայնպէսին Կարգէ Կարգէ և առա-
Դեւանի եկեղեցի ('ի Հանգ):

⁽²⁾ (Որդին) յառաջ Դան զամ յաւիտեանս
ճանաչ 'ի Հօրէ (Պ. Լ. Կ. յԼ՝գաւ):

⁽³⁾ Հաւատարմէ և 'ի սուրբ Հոգին Լ՝ստուծոյ
ճեղհէ... Բղխումն ճշմանջենաւոր առ 'ի Հօրէ (Պ. Լ.
Կ. յԼ՝գաւ):

Որ անիճանաչիտ Է՛ս յեւրեւան և անպարտմ
Հոգիտ ճշմարիտ, անհղիւհաբար Բղխումն 'ի Հօրէ
(ի Շ. Կորհ.):

Դ. Լճառլադործութիւն:

Ն. Օրին է Լճառլադործութիւն:

Պ. Լճառլադործութիւն ներգործութիւն եւանձնեայ Լճառլադործութեան ⁽¹⁾. որով յանկեց գոյացան ամենայն արարածք՝ երևելիք և աներևոյթք ⁽²⁾:

Ն. Այլ էն երևելի արարածք:

Պ. Երևելի արարածք էն՝ զորս մարթ է տեսանել աչօք, որպիսի էն՝ երկին, երկիր, արեգակն, լուսին, աստղք, տարերք, մարդիկ, անասունք, թռչունք, ձկունք, ծառք, բոյսք, և այլք:

Ն. Այլ է աներևոյթք:

Պ. Լճառլադործութեան արարածոց ասին աներևոյթք՝ որք ոչ անկանին ընդ զգալի տեսութեամբ, որպիսի էն հրեշտակք և հոգիք մարդկան:

⁽¹⁾ Նախառլադործութիւն է Լճառլադործութիւն (Լճառլ. 'ե Բեհ. Պատ.):

⁽²⁾ Առաջինէն էն յաւելանիւնիւն ի պիւղծեց զարարածոց ամենայն յաշնէ ('ե Լճառլ.):

Ե. Մախախնամանքն:

Զ. Օրնէ Է Մախախնամանքն:

Պ. Մախախնամանքն ասի անն ներգործողն Մատուածային կամաց, որով ամարարածք պահպանեալք և խնամեալք մնան ՚ի գոյութեան, ևս և կառավարին և ուղղին առ իւրաքանչիւր վախճան (1):

(1) Օրնէն և զնէ ինքն որոր, և մօրնիս խնամ անի մեկեցուն (Լճագր. Դ. 8):

Մախախնամանքն և շահն և զախնային ինչ: Օրնէ նորմա և շարժեմ և բն (Գործ. ԺԷ. 25. 28):

Ու այլ Մախախնամ գոյ բոց ՚ի Կեն որում Էն ինչ խնամ մեկեցուն... Մախախնամ և, և որորանքն և խնամ զախնային: Քն չայն զախն Տեղանքն (Լճագր. ԺԷ. 13. 15: ԺԷ. 3):

Զ. Սարգէշուբէնի Լսութեան խորհուրդն:

Ն. Օրհնէ ի Սարգէշուբէնի Լսութեան խորհուրդն:

Պ. Լս' մարդն եղանիւ Որդւոյն Լսութեան խորհուրդն՝
Հաճութեամբ Նոր և Նորդւոյն սրբոյ (1):

Ն. Օրհնէ եղև այն:

Պ. Լսեալ նորա զմարդկայինս բնութիւն
յարենէ կուսին մարիամն, և միսուորեալ
զայն ընդ իւրում Լսութեան խորհուրդն անձին
և բնութեան, եղև կատարեալ մարդ՝
կատարեալ Լսութեան խորհուրդն (2):

(1) Կոմս Նոր և Հաճութեամբ «աւրբ Նորդւոյն»
էլ ի մարդկայինս անորդինսն Որդւոյ
(Լսութեան խորհուրդն և միսուորեալ):

(2) (Լսութեան խորհուրդն) չգեալ յինչն յարենէ անհաճ
մարդկայինսն... Բացայց ընդ Լսութեան խորհուրդն
էլ ի մարդկայինսն (Լս. Ընդ իւրում և Լս. Ընդ իւրում):

Լսութեան խորհուրդն յԼսութեան խորհուրդն
Որդւոյն, և միսուորեալ ի մարդկայինսն, մարդ
կատարեալ Լսութեան խորհուրդն (Լս. Ընդ իւրում
և Լս. Ընդ իւրում):

Որ յառաջ ի մարդկայինսն և ի մարդկայինսն
Լսութեան խորհուրդն, մարդկայինսն, ի մարդկայինսն

Հ. Կրկին ուրեմն էին բնութիւնք յԱ՛ծն մարդացեալ:

Պ. Ա՛յո՛ . զի նոյն ինքն և՛ Ա՛ծ էր և՛ մարդ, Ա՛ծ՝ Ա՛ծայնով բնութեամբ, և մարդ՝ մարդկայնով ⁽¹⁾:

Հ. Ա՛նձինք ևս կրկին էին:

Պ. Ո՛չ . այլ մի միայն, և այն՝ Ա՛ստուածային ⁽²⁾. յորում միաւորեցան երկաքանչիւր բնութիւնք անբաժանաբար և անշփոթապէս ⁽³⁾:

Հապարելապէս՝ ՚ի Ս՝արեւմտայ սրբոյ հոռւէն Հոգւովն սրբով (՚ի Հանգ):

⁽¹⁾ Ունի՛մք ասել զերկու բնութիւնն ըստ Գրեգորի Ա՛ծաբանի... Էլի բնութիւնն էրկու... քանիւ ՚ի Աստուած և Տարդ (Ն. Շնորհ. ՚ի ըղը. աս Ս. հայոց):

⁽²⁾ Այլ ՚ի Աստուծոյն Հապարելա՛ Տարդ Հապարելալ, հոգւով և Տաօք և Տարգնով, զի անշին, զի դէ՛մ (՚ի Ժաճագիւր):

Յերկուց Հապարելալ բնութեանց՝ յԱ՛ստուածայնոյ և ՚ի Տարդհայնոյ (էղև) զի անշնաւորութիւն Հապարելալ անայլայլէլի և անբաժանելի բնութեամբ (Ն. Շնորհ. ՚ի ըղը. աս Ս. հայոց):

⁽³⁾ Բանն Աստուած անտաճաբ զէրն զուտ

Հ. Մարթ է ուրեմն ուղիղ մտօք «Մի»
ասել բնութիւն ինքնին մարմնացելոյ,
կամ «երկու»:

Պ. Մարթ է, որպէս առաջինքն ասացին
սուրբ և ուղղափառ վարդապետք եկե-
ղեցւոյ ⁽¹⁾:

Հ. Ինչն մարմնացեալ ունէր զամ ինչ
զմարդոյ:

Պ. Եւ զի ոչ մարմին միայն էաւ նա 'ի

բեաց (Յովնան Լաւարտէր 'ի Տառն ընդէ-
Լորեանականաց):

Լաւ (Լաւարտէր ինքն) զիւր բնութեան...
և միայնայ ընդ էւր Լաւարտէրին բնութեան
անշէտ և անբաժանելի միաստութեամբ ('Ս.
Շնորհ. 'ի լիւ. առ Ս. Կայսր):

(1) Լաւարտէր տանելով զսուր (այսինքն՝ զաւ-
ղափառ վարդապետ) առ ճշմարտութեան ճանապարհն՝
որ քանի առ Լաւարտէր, աղղապէս և ազատաբար
բերե՛մ 'ի հիշեն փութեանն բանից, մի աւելով
բնութեան բանին ճարմացելոյ՝ ըստ որքոյն Սեբե-
րյան անձառ միաստութեանն. և երկու՝ ըստ
Լաւարտէրին Պարեգորի՝ վստահանալով և
անյեղել գալոյ բնութեան՝ Լաւարտէրին և
ճարմացելոյ ('Ս. Կայսր անդ):

մարդանալն, այլ և զհոգի բանական և
զմիտս ⁽¹⁾:

Ն. Կրէ՛ր և զմարդկային կիրս:

Պ. Կրէ՛ր՝ այլ առանց յանցման, և յան-
ժամ միայն՝ յորժամ ինքն կամէր. զի
յանձն էառ նա զբնութեան մերոյ զամ
անանգոսնելի կիրս, որպիսի են՝ քաղց-
նուլ, ծարաւիլ, վաստակիլ, տրտմիլ,
հոգալ, արտասուել, երկնչիլ, և
այլն ⁽²⁾:

Ն. Լ՛ի՛ն 'ի նմա կամք Լստուածային և

(1) Արեւ էառ Տարմին, հոգի և մարտ, և զա-
մէնայն որ ինչ է 'ի Տարբ, Ճշմարտապէս՝ և ո՛չ
հարծեցտ ('ի Նմեմդ.):

(2) Մարմնացաւ Արեւին Լստուծոյ համա, և
յանչն էառ զամէնայն իւրո Տարբիւնին բնութեան
մերոյ (Պ. Լ. ու. 'ի Յաճախ. Ճառ Է):

Ճանապարհորդեաց բնութեան իւրո Տարբ-
իւնին իւնցաղոյս՝ առանց մեղաց ('ի Լստեմբ.
Պար.):

Թոյլ էա Տարմնայն և զամէնայն ինչ իրել որ
ո՛չ հեպիւն մեղաց, պաշտ, զվտարակ, զարարմա-
լիւն, պեղիւն (Լ. գնապիւն վ. 'ի մէն. Պ. ու. ի
Է. 42):

կամք մարդկային, ևս և ներգործու
թիւն Մատուածային, և ներգործութիւն
մարդկային:

Պ. Լ՝յ՛ո՝ զի յորժամ զՄատուածութեանն
կամէր ցուցանել զզօրութիւն՝ զՄատու
ածայինն ներգործէր ՄԹաբար, և յորժամ
զմարդկութեանն կամէր ցուցանել զխո
նարհութիւն՝ զմարդկայինն ներգործէր
մարդկաբար ⁽¹⁾:

Ն. Չհակառակէին միմեանց կամքն երկոքին:

Պ. Ո՛ւ՛ զի ՄԹայնոյն կամաց հետեւէր
միշտ կամքն մարդկային ⁽²⁾:

(1) Տեսնեմք 'ե՛ նմա և հմտ (Տարբէային), որ
է Բնական հոգեւոյ՝ շարժումն • պէտքն և ներ
գործումն ըստ Տարմնոյ, զի յայտնի է յէ
կապումն եւմէ Բեր իրենումն՝ և ո՛չ զօրումն
(Գրեգորէն՝ Պ. Առնոլդ. 'ե ըղը. որ էհէղեցին
Նորոմոյ):

Նոյն բնին էր՝ որ ներգործէր զՄատու
ածայինն Մատուածաբար, և զՏարբէայինն՝ Տարբէա
բար 'ե պէտք Բերոյ իրենումն • զի Մատու
ած էր և Տարբ (Նոյն. անդ):

(2) Ու՛ էլ ընէ Տարբէային հմտն զՄատուածայինն
Բնականաբար... այլ Տարբէայինն Մատուածային
հետեւէր հմտոյ (Նոյն 'ե ըղը. որ Ս. հայոյ):

Հ. Յի՛նչ անուն կոչեցաւ Ռանն ՄԺ յետ
մարդեղութեանն:

Պ. Յետ մարդեղութեանն յատկացան նմա
անուանքս Յիսուս, Վրիստոս, Սես-
սիայ, Լամանուէլ (¹). յորոց առաջինն
Թարգմանի փրկիչ, երկրորդն և եր-
րորդն՝ () ծեալ, իսկ չորրորդն՝ Ռնդ
մեզ Մտուած:

Հ. Յորմէ՛ լիզուէ են այդ բառք:

Պ. Վրիստոս՝ է 'ի Յունական լեզուէ.
իսկ Յիսուս՝ Սեսսիայ՝ Լամանուէլ՝
յԱբրայական:

Հ. Լէ՛ր վասն կոչեցաւ նա փրկիչ:

Պ. Օ՛ր եկն փրկել զազգ մարդկան 'ի
մեղաց և 'ի դատապարտութենէ դժոխոց

(¹) Կոչեցաւ անունն նորա Յիսուս, որ կոչե-
ցեալ էր 'ի հրեշտակէն (Ղուկ. Է. 21):

Յորմէ (այսինքն 'ի Մարեմայ) ծնաւ Յիսուս,
որ անուանեցաւ Վրիստոս (Մար. Թ. 16):

Պիպե՛ս, զի Սեսսիայ գայ՝ անուանեալն
Վրիստոս (Յովհ. Դ. 25):

Կոչեցցին զանունն նորա Լամանուէլ, որ լարգ-
մանի՝ Ռնդ մեզ Մտուած (Մար. Թ. 23):

կամ յիշխանութենէ սատանայի (¹):

Հ. Հիմ անուանեցաւ և ()ծեալ:

Պ. Սի՝ յաղագս անձնաւորական միաւորութեան Լստողածութեան ընդ մարդկութեան, որ օրինակաւ իմն ()ծումն կամ ()ծութիւն ասի (²). և միւս՝ յաղագս օծութեանն ՚ի Հոգւոյն սրբոյ (³). որով կացուցաւ Քահանայ կամ Քաւ

(¹) Նա իրէնցէ զժողովուրդ եւր ՚ի Ռեշայ եւրեանց (Սարգ. Գ. 21):

Յետո՝ Քրիստոս եկն յաշխարհ իրէն զիշխանութեան (Գ. Բ. 15):

Փրկեաց զիշխանութենէ խաւարի (Կողո. Գ. 13):

(²) Քրիստոս՝ ո՛չ սոսի ճարտչութեան և անուն, և ո՛չ լոկ Լստողածութեան. այլ ()ծեալ ըստ ճանի, այնքին՝ Լստողած և ճարտ. վանն զի Լստողածութեամբն էօծ զճարտչութեանն (Երան. ՚ի Ռեհ. Ժամակարգ.):

(³) Հոգի Տեառն ՚ի վերայ էՏ. վանն որոյ և օծ ինչ զի (Գ. Բ. 18: Լստ. Կ. 1):

Օ. Յետո՝ որ ՚ի Նապոլի, զոր օծն Լստողած Հոգւով որբով և զօրութեամբ (Գործ. Գ. 38):

Հանայապետ ⁽¹⁾, Սարգարէ ⁽²⁾, և Թաա-
զաւոր յաւիտեանսկան ⁽³⁾:

Ն. Երբ և զիարդ օժ զնա Նոգին սուրբ:

Պ. Նախ առաջին 'ի սկզբան անդ յղու-
թեան նորա յարգանդի կուսին՝ ընդ նմա
ելով զերագոյն լրութեամբ ⁽⁴⁾. և ապա

(¹) Անուանեցաւ յԱստուծոյ Վահանայապետ
յաւիտեանց՝ ըստ հարգին Սեւեհեդէէ (Եբ.
Է. 10):

Ս. (Յեռու) վառն յաւիտեան հաւոյ՝ առանց
անցանելոյ ունի զՎահանայաւթեան (անդ. Է. 24):

(²) Ասէն զՅեռուէ՝ Նապոլեայոյ, որ եղև
այր հարգարէ (Ղ. Դ. 19):

(³) Թաազաւորաւթեան նորա վախճան թ' լէցի
(Ղ. Դ. 33):

Որոյ Թաազաւորաւթեան ոչ գոյ վախճան ('ի
Նահա. 4):

(⁴) Պապասխանի էր հրեշտակն և առէ ցնա
(յՍարէմ). Նոգին ուրբ եկեացէ՝ 'ի Եղ (Ղ. Դ. 35):

Ինդ (Ժոխանակ) օժհանն օրհնաւթեան՝ Նոգին
էր ընդ Եղ Ենեմար լրհմբ (Ղ. Նաբէէ. 'ի
Վահն զԳ):

'ի մկրտութեանն իջանելով 'ի վերայ
նորա մարմնաւոր տեսլեամբ (¹):

Ն. Սիմէ կատարեաց նա զպաշտօն Վա-
հանայի:

Պ. Լ.Յ.՝ զի զանձն իւր մատուցեալ պա-
տարագ, եկաց վասն մեր բարեխօս և
միջնորդ հաշտութեան առ Հայր (²):

Ն. Օ, Սարգսրէի զիւրդ ելից զպաշտօն:

(¹) Եւ եղև ընդ Յեռուսիմ հերթելն և հաւ
յաղօթն՝ բանալ երէնից, և եջանել Հոգւոյն որբոյ
Տարփանար Կեղեմաճե եբելն զաղանի 'ի վերայ նորա
(¹) Կեղ. Գ. 21. 22):

Եւ ելից ի նմա Հօր 'ի վախճան առաւել
խնայեցաւ և առեր զէկեղարանն ծառայել՝ եբելն
զՏարգ Գեղեմա. ելից հերթել 'ի Յովհաննէ, և
Հոգւոյն օծեալ՝ զկայեցաւ 'ի Հօրէ «Դ՛ ե
որդի ե՛ս երեւել ('ի Սաշի):

(²) Սարգսրց զանչն անարար պարարագ Լ.Յ.
ործոյ (Եբ. Թ. 14):

Առ յառաւել Տարփոյ եւրոյ աղօթն և պաղարանն
առ այն՝ որ հարող էր աղբեցոյնիւն զին 'ի
Տահաւանէ՝ առ յովհան Գեղեմաճե և արարաւօր Տարաւ-
ցանէր, և լեւել լինել առ լաւաւնի (Եբ.
Ե. 7):

Պ. Քարոզելով յայտնապէս զառաքելն իւրոյ զՀօր Լստուծոյ պատուիրանն, զճանապարհն նորա ուսուցանելով, և նախաճառելով զհանդերձեալն ⁽¹⁾:

Հ. Օխորդ և զՍպազաւորի:

Պ. Յաղթելով Թազաւորութեան մեղաց, զմահուն լուծանելով զբռնութիւն, տիրելով նա՛ մարդկան՝ մահուամբն և փառաւոր յարութեամբ, և Տէր և Լ. Ծղաւանեալ յերկնաւորաց և յերկրաւորաց ⁽²⁾:

(¹) Եւ յանձնէ իմէ ո՛չ խօսեցայ . այլ որ առաքեալն զէս՝ Հայր՝ եւ ինչ պարտւել, զինչ ասացի և զինչ խօսեցայ... որք զոր էն խօսէ, որպէս ասաց ինչ Հայր՝ այնպէս խօսէ (Յովհ. ԺԷ. 49. 50):

Անորապէս, գիտե՛ս զի ճշմարիտ էս, և զճանապարհն Լստուծոյ ճշմարտութեամբ առաքանէս (Մատ. ԻԷ. 16):

Յայն՛ հետէ ինչ ասե՛մ չեւ մինչ չեւ եղեալ, զի յորժամ լինիցի, հաւաքանալի՛ք ընդ էս ե՛ճ (Յովհ. ԺԳ. 19):

(²) Լստուած զՈրդին իւր առաքեաց 'ի նմանութեան Տարփոյ մեղաց, և վառն մեղաց, և դաւաճապարհաց զԵղս 'ի Տարփն անդ (Հոս. Է. 3):

Ն. Քրիստոս ռիպէս փրկագործեաց զազգ
մարդկան:

Պ. Ի նշով զՆայրական տնօրէնութիւնն⁽¹⁾:

Ն. Օ՛րնչ և ոյք են տնօրէնութիւնք:

Պ. Եւն պէսպէս խորհուրդք մարդեղութեան
նորա՝ կանխաւ գուշակեալք մարգա-

Քրիստոս Ռոմ և էկեաց, զի Ռոմէլոյ և
էկէսթանեաց առ հասարակ քերէսցէ (անդ. ԺԴ. 9):

Տոմ Էնչ աթէնայն իշխանութեան յերէնիս և
յերըրէ (Սապ. ԽԷ. 18):

Օլազաւորն Քրիստոս Բարեբանեցէ՛, որ 'ի
յանչն էառ զմահ խաչէ, և խաչանեաց զմահա-
լազաւորութեանն ('ի Շարակ.):

Ս Էնչիշխանութեամբ յարաւոյեալ՝ զմահա-
ւելոյծ զիշխանութեանն (անդ.):

Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի աթէնայն ծաւնը
էրէնեացի Էրէնաւորաց և Էրէրաւորաց և անդա-
րաթիպանեաց, և աթէնայն լէւզա խոսսովանեացի,
ըն քեր Յիսուս Քրիստոս է 'ի Էառ Մարաթոյ
Նօր (Փեւեդ. Բ. 10. 11):

⁽¹⁾ Ինչ պարս և գործել զգործաւայնորէն՝ որ
առաքեալայն զիս (Յովն. ԺԵ. 4):

Ի ներ զաթէնայն Նայրամիմ քնօրէնութեան Է
('ի Պապ.):

ընկեր (1) . յորոց նշանաւորքն են՝ Հղու
թիւնն , Ծնունդն , Մկրտութիւնն ,
Քարոզութիւնք , Հրաշագործութիւնք ,
Չարչարանք , Մահ , Թաղումն , Հարու
թիւն , Համբարձումն՝ և նստին ընդ
աջմէն Հօր :

Է. Եկեղեցի Վրեհոսի, և Խորհուրդի նորա:

Հ. Օրնչ է Եկեղեցի Վրեհոսի:

Պ. Եկեղեցի Վրեհոսի ասելով՝ պար
տիմք իմանալ զընդհանուր բազմու
թիւն ճշմարիտ հաւատացեաց 'ի Վրեհ
ոսս (2):

(1) Ով անհատ և հեղգութեամբ առ 'ի հաւա
սու ամենայնի՝ զորոց խօսեցան ճարգարէս: Որ
չնայնա պարտ էր չարչարել Վրեհոսի, և հասնել
'ի Էհոսի իւր (Պառն. Թ. 25. 26):

(2) Եղև երկէնդ Տէժ 'ի Վերայ ամենայն Էկե
ղեցոյն (Պարծ. Է. 11):

Իսկապէս խոսարանէմք ճար Էկեղեցի՝ որոց
'ի Վրեհոսի հաւասարեալ (Սահակ Արշ. 'ի
Կանանագիր):

Ն. 'Ի քանին բաժանի:

Պ. Յերկու, այս է՝ 'ի Օւնուորեալ, և 'ի Յաղթական:

Ն. Ո՞ր է Օւնուորեալն:

Պ. Լ' խումբն կենդանի հաւատացելոց, որք տակաւ 'ի մարմնի գոլով՝ իբրու զինուորք Քրիստոսի մարտնչին հոգեկան զինուք ընդ թշնամիս հոգւոյ իւրեանց ⁽¹⁾:

Ն. Ո՞ր է Յաղթականն:

Պ. Լ' ժողովն ննջեցելոց սրբոց, որք յետ զպատերազմն պատերազմելոյ՝ յաղթական փառացն յուսով ելին յաշխարհէս ⁽²⁾:

(¹) Թաւաղէր և Տարփում գեամս, այլ ո՛չ էլիւ ըստ Տարփոյ պէնտարիս. պէ պէն պէնտարումբեան յերոյ ո՛չ է Տարփումար, այլ զօրումար յԼ' արածոյ, առ 'ի Ժաշխարհ պատերա (Թ Կորն. Ժ. 3. 4):

(²) Օւրումար պապերալմի պապերալմեայ. զլինւայն հապարեցի. զհաւապան պահեցի. այսուհետ՝ հայ փայ ինչ արդարումբեան պապն (Թ Տեմ. Գ. 7):

Յաղթանակ համբերումբեմբ հապարեցի. զլինւայն ճեր (ո՛վ որբ զհայ), և խնայար յերկրայնոյ 'ի յերկնիս, ընկալար 'ի Քրիստոսէ զպապն անպապան (ի Եւրալմ.):

Հ. Տաճարք կամ տունք աղօթից յի՛նչ միտս
անուանին Լեկեղեցի:

Պ. Յայդ անուն կոչել զնոսին սովորու
թիւն եղև՝ ոչ ըստ իսկութեան, այլ
յարանունաբար, այսինքն՝ յարմարու
թեամբ, ըստ որում՝ ՚ի նոսա ժողովին
քրիստոնեայք յաղօթել՝ և ՚ի պաշտել
զԼստուած հրապարակաւ ⁽¹⁾:

Հ. Քանի՞ յատկական նշանք են Լեկեղեցւոյն
Քրիստոսի:

Պ. Քառեակ . եբբ զի է Մի, Սուրբ,
կաթուղիկէ, և Լուսքեւական ⁽²⁾:

Հ. Ընդէր կոչի Մի:

Պ. Մի կոչի յայն սակս՝ զի անդամք նորա,
այսինքն քրիստոնեայք, հոգևոր և ներ-
քին միութեամբ հաւատոյ՝ յուսոյ՝ և

⁽¹⁾ Լ- զի մշտ անդր (յաղօթարանն) ժողո-
վե՛մք, ուղարկուելէն ունե՛մք էկեղեցի անուանել
զայն յարանանապէս, այլ ոչ բնաւորաբար (Ասկի
կըղ. ՚ի Ճառն Լէկէ: Տէս ՚ի Կանոնագիրն):

⁽²⁾ Հաւաստեմք և ՚ի Մի մայն Ընդհանրանի
և Լուսեւանն էկեղեցի (՚ի Հանգ.):

Ս. ան Միայնոյ՝ Սուրբ՝ Կաթուղիկէ՝ և
Լուսեւանն էկեղեցւոյ (՚ի Ժամագիրն):

սիրոյ, իբրև մի մարմին յօդեալ են 'ի
մի գլուխն իւրեանց 'ի Վրիստոս ⁽¹⁾:

Ն. Բնդէր կոչի Սուրբ:

Պ. Սուրբ կոչելոյն երկո՛ւ են պատճառք.
մի՝ զի ազատ է յամ արատոյ անմաքուր՝
մոլար՝ և սուտ վարդապետութեանց ⁽²⁾.
և միւս՝ զի անդամք նորա սրբեալք են
յաղտոյ մեղաց՝ աւազանին մկրտութեամբ,
և հաւատովն որ 'ի Վրիստոս ⁽³⁾:

⁽¹⁾ Լեւիտ. 24. 16. (Եկեղեցւոյ) նորա
(Վրիստոս) (Լեւի. 24. 30):

Բնդէր մի Սուրբն է՛ս 'ի Վրիստոս (Նորմ.
Ժբ. 5):

Լեւիտ. 24. 16. ... անաւ մեռնոց սիրով, քաւաւ
պահել զմեռնութիւնն յօդեալ խաղաղութեան . մի
Սուրբն և մի հոգի, որպէս և հոգեայտ 'ի մի յոյս
հոգեմէն ճերտ . մի է Տէր . մի հաւատար (Լեւի.
24. 1 — 6):

Ն. (Վրիստոս) է գլուխ Սուրբնոց Եկեղեցւոյ
(Պաշտ. 18):

⁽²⁾ Փրկեաց զԵւ, և հոգեաց 'ի հոգեմէն սուրբ
(Մ. Տէմ. 9):

⁽³⁾ Վրիստոս սիրեաց զԵկեղեցի, և զանոն իւր
Տապեաց վանն նորա, զի զնա սրբեացէ սրբութեամբ

Ն. Օ՛րնչ նշանակէ բառդ Աթուղիկէ:

Պ. Եւս բառ 'ի Յունականէն առ մեզ
Թարգմանի Բնդհանրական կամ Տիե-
զերական (¹):

Ն. Այս Էր այդպիսի տուեալ լինի մակ-
դեր՝ Ակեղեցւոյն Վրիստոսի:

Պ. Այս անկէ՛զ զի յոր և իցէ ազգէ կամ
յաշխարհէ Թէ կամիցի ոք մտանէլ 'ի
Ծոց նորա, ընդունի զնա սիրով անխը-
տիր (²). և զի՛ ըստ խոստմանն Վրիս-

տանդանին բանիւ, զի հայտնացէ ինչն էւր իւ-
րաւոր զէկեղեցի, զի թի՛ տնայի ինչ արարի հոմ
աղարկութեան հոմ այլ ինչ յայտնեաց. այլ զի
իցէ որեւէ և անարար (Աթեոս. Է. 25—27):
Այնչ ընդունութեան արար (Եւստակ) 'ի Տեջ
նայա (հելլանտայ) և Տեր (Հրէից)՝ հաւարդի
որքեալ զտիրի նայա (Պարթ. ԺԷ. 9):

(¹) Օ՛րնչ է Աթուղիկէն. — Տիեզերանին
(Խոսր. 'ի Տեին. Ժամակ.):

(²) Օ՛գեցարձէ զնորն (զնոր Տարգն) նորագեալ
'ի գեղարկութեան ըստ պարհերի արարչին էւրոյ-
տուր ոչ է Հրէայ և ոչ հելլանտայ, ըլիտարութեան, և
անըլիտարութեան, իսկ, դրւթ, ոչիւնացի, ծա-
ռայ, աղար. այլ ամենայն և յամենայն Վրիստոս
(Աղար. Ժ. 10):

տոսի տեւել ունի ցկատարած աշխարհ
հի (1). տարածեալ յամ ազգս և 'ի
լեզուս ընդ ծագս տիեզերաց (2):

Ն. Օրհնէ և Մաքեղանն լինել Եկեղեցւոյն Քրիստոսի:

Պ. Մն և զի հաստատեալ և մնայ անդրդուելի 'ի վերայ հիման Մաքեղանդ վարդապետութեանց (3):

Մեհայն էկեղեցիք աղլախաւոց որ ընդ Կիւսիւսն
էն՝ ի Են... զի 'ի ծագաց Պիլի 'ի ծագ
Երեւնն ուր և հասանի Ճշմարիտ հաստատեալ
յէկեղեցիք աղլախաւոց՝ Եւր էկեղեցիք և . և ոչ
որոշէ զիս՝ ոչ աշխարհ, և ոչ լեզուացն օրորու
նելն, այլ ընդունի որպէս ճայր 'ի գերէն Եւր
(Խոր. 'ի Ռէն. Ժաճաէ.):

(1) Եւ ընդ չէզ ևճ զմեհայնն աւուրն Պիլի
յիստարած աշխարհի (Մար. ԲԸ. 20):

(2) Քարոզչեցի Մեհարանն արայաւնելն
ընդ մեհայնն Կիւսիւսն 'ի Վայաւնելն մեհայն
հելանոսաց (Մար. ԲԸ. 14):

Կարուշիէն անունեալ է (էկեղեցիք) . զի ընդ
մեհայնն Կիւսիւսն 'ի ծագաց Պիլի 'ի ծագ
Երեւնն է (Կիւսիւս Երուսաղ. 'ի Կոչ. Ռնճ. Գլ. ԺԸ):

(3) Մարգարէն ոչ էր օրորտ և զանդուտիս,

Հ. Օրհնէ Էն Խորհուրդք Եկեղեցւոյ:

Պ. Են պէսպէս սրբարար և խորհրդաւոր
գործողութիւնք 'ի ձեռն զգալի կամ
նիւթական նշանաց . որովք արժանապէս
ընդունողաց պարգևին յԱՅ շնորհք (¹):

Հ. Քանի՜ Էն այդպիսի խորհուրդք:

Պ. Եօթն՝

ա. Սկրտութիւն:

բ. Ղրոշմ:

գ. Եպաշխարութիւն:

դ. Տաղորդութիւն:

ե. Եմնսնութիւն:

այլ Կառավարչեց Բայ և ընդհանր Եպաշխար
շինեալ 'ի վերայ հիման Երաւելայ և Տարգարէի
(Եփե. Բ. 19. 20):

Որ հասարակեցեր Բանի և զէկեղեցի Բայ, Քրիս-
տոս, 'ի վերայ Երաւելայի վեհ (Ե Երաւել):

(¹) Որհնէ անվայելու և անորհապառ ի անիւ
(Խորհրդայ Եկեղեցւոյ) զգալի պարհեր . այլ
Երաւելի պարհիւն և օրհնակաւ Երաւել
յոյանիւ Բանարհանիւ և Տարգարիւ վայելու պար-
հեր (Ղրեհեհեհեհ 'ի վեր Եկեղեց. Քրի-
ստոսայ):

2. Կարգ:
 5 () ծումն հիւանդաց:

Հ. Յոսմմէ՞ սահմանեցան այդոքիկ.

Պ. Դ. Փրկչէն մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ:

Հ. Ո՞րք միջնորդութեամբ կատարին կամ մատակարարին:

Պ. Միջնորդութեամբ սրբանուէր պաշտօնէից եկեղեցւոյ . զի Կարգն տուեալ լինի միայն յեպիսկոպոսէ . և այլքն կատարին կամ 'ի ձեռն եպիսկոպոսի կամ 'ի ձեռն քահանայի (1):

Հ. Լ՛յդ ամ խորհուրդք հարկաւորք են իւրաքանչիւր հաւատացելոյ:

Պ. Լ՛ռաջին չորքն անշո՛ւշտ հարկաւորք են

(1) Չէ՛ք էնչ շնորհ՝ զոր առանց առաջնորդաց (ի՛հա՛ եպիսկոպոսաց և +ահանայեց) որոյ Լ՛ստատե՛. այլ Վերաբե՛ն ծննդեանն որ 'ի Հոգւոյն, և էէնորաւ Տարբնոյ և որեւէ Տեառն բաշխումն. լսողութեան Ռեղաց դարձելոյն 'ի խոստովանութեան ապաշխարութեան, և մեղանդութեամբ զազաւորութեան... և էմա՛ այլ էնչ Լ՛ստատե՛. որոյ պարգևէ Ռեղաւորո՞ւ առաջնորդ + էկեղեցւոյ լինին (Խորհ. 'ի Ռէկո. Սահմէ.):

հաւատացելոց ամենեցուն ⁽¹⁾։ Իսկ վերջին երեքն՝ ոչ ամենեցուն, այլ՝ փափագողաց և եթ կամ արժանաւոր դատելոց ⁽²⁾։

Ն. Կրկնին երբեք։

Պ. Ոմանք կրկնին, և ոմանք՝ ոչ . զի բաց 'ի Խորհրդոցն Սկրտութեան՝ Ղրոշմի՝ և Կարգի, զայլն նմ մարթիմք ընդունել յայլ և այլ նուագս 'ի կարեւոր կամ 'ի դէպ ժամանակի ⁽³⁾։

Ն. Սկրտութիւնն ընդէր է անկրկնելի։

⁽¹⁾ Այլ է ոչ ու ծնցել 'ե ջրոյ և 'ե հոգւոյ, ոչ հարէ Տրանէւյարտայութեան Լսարանոյ (Յովհ. 5)։

Ոչ է (հետ) առանց Ղրոշմի գրել Քրեարանէն (Պ. Լսար. 'ե Լսան. զ4)։

Այլ է ոչ ապաշխարեցէ, ամենեւին նոյնպէս էր ընդէնցէ (Պ. Լս. Ժ4. 3)։

Այլ է ոչ հետեջէ զհարմին որդւոյ Տարդոյ, և արեջէ զարեւն նորա, ոչ ունիէ հետն յանջին (Յովհ. 54)։

⁽²⁾ Ձեռն զաղձաղակէ յուրուս Վերայ զ' դնեցէ (ն ՏԵՏ. Է. 22)։

⁽³⁾ Թէ ոչ ունեցէն ժոյժ (ամուրիս և այրիս) ամուսնացին (ն Կրն. Է. 9)։

- Պ. Օ՛րի պատկեր է այն՝ մահուան Քրիստոսի (¹), որ միանգամ և եթ մեռաւ վասն մեր, և ո՛չ ևս ունի մեռանիլ (²):
- Հ. Բնդէր չկրկնին և Ղարոշմն և Կարգն:
- Պ. Օ՛ր անգեղջ (այսինքն՝ անդաւունալի, անփոփոխելի) էն շնորհքն Աստուծոյ՝ որ տուեալ լինին նոքիմէք (³), և ան

Յանցեալ՝ զշնացէր • Տղար՝ ապաշխարեալ • Բեւր
 անգամ Տղար՝ Բեւր անգամ ապաշխարեալ (Լեւր.
 'ե Ճառն Պահ.):

Քանիցս անգամ ըէ ուրեղէ՛ք զհայս զայս՝ և
 զբաժան ըմպեցէ՛ք, զմահ Տեառն ապաշխարեալ (ա
 Վորն. Ժա. 26):

(¹) Որ Դանգամ Տէրաբեցա՛ք 'ե Քրիստոս Յեռու,
 'ե Տահ անգր Դարա Տէրաբեցա՛ք (Հորմ. Դ. 9):

Անհնայր է Դանգամ Տէրաբեցա՛ք... Դանգամ
 (Տէրաբեցա՛ք) Դարագել յապաշխարարութեան, և
 Վերաբե՛ն 'ե Խաչ հանել զորդին Աստուծոյ
 (Լեւր. Դ. 4—6):

(²) Ղարեմէ՛ք՝ եւէ Քրիստոս յարաւոյեալ է
 'ե Տեւելոյ • ապաւանդեալ ո՛չ Տեառն, և Տահ
 Դան ո՛չ ևս արեւ (Հորմ. Դ. 9):

(³) Անգեղջ էն շնորհք և հաւատն Աստուծոյ
 (Հորմ. Ժա. 29):

ջնջելի սպաւորեն զկնիք 'ի հոգիս ընդունողացն:

Ահրարութիւն:

Ն. Երբ հաստատեաց Քրիստոս զԽորհուրդն Ահրարութեան:

Պ. 'Ի մկրտիւն իւր (¹):

Ն. Երբ հրաման ետ 'ի գործ դնել զնոյն:

Պ. Յետ յարութեան իւրոյ, յորժամ պատուիրեաց Առաքելոց դնալ աշակերտել զհեթանոսս, և մկրտել զնոսա (²):

Ն. Որով եղանակաւ պարտ է կատարել զմկրտութիւնն:

Պ. Երեցս ընկղմելով զերեխայն 'ի ջուր

(¹) Որքեմ Ահրար-ճոյ վանն այսորեկ էկեալ Տէրպի, հասարակել զՏէրպարութիւնն ամենայնի՝ որ Տէրպելոց եղեն. զի անք իոկ զայն ամենպէս զերեքութիւնն ամենեցուն յայտնեալ և 'ի Տիպարեալ ճանիցի (Պ. Առաք. յԱգալ.):

(²) Ղանայէ՛ք այսուհետեւ՝ աշակերպեցէ՛ք զամենայն հեթանոսս, Տէրպելոցէ՛ք զնոսա յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սբեոյ (Ապ. Իբ. 19):

աւազանի՝ յանուն ամենասուրբ Երրորդ
դուքեան (¹):

Ն. Օհնչ նշանակի երրակի ընկղմամբ:

Պ. Երեքօրեայ Թաղումն Վրիստոսի (²):

Ն. Ընդունողք Խորհրդոյս զինչ օգուտ
ստանան:

Պ. Օհրծեալք ամիւ 'ի ծառայութենէ
մեղաց (³), և նորածնեալք 'ի հոգևոր

(¹) Իջուցանէ (տաճարայն) զերեւոյն 'ի ջուրն,
և առէ «(Լ²)» անունն) ծառայոյ Լ² պարծոյ էկեալ
յերեւոյն-ընէն 'ի հերար-ընէն, հերար յանունն
Նօր և Որդւոյ և Նազարէն «բայ»... Եւ
պայս Դանգաճ առելով՝ երեցն ըսողէ (էճ ընկղմեցաւ
յանէ) 'ի ջուրն ('ի Սաշար):

(²) Թաղեցաւ ընդ նմին (ընդ Վրիստոսի)
հերար-ընէմսքն 'ի Տաճ (Նորմ. Դ. 3):

Սբեազնաբար հերարեան՝ երեւոյն 'ի ջուրն ընկղմ
Տաճքէ՝ զԼ² ծաղկաբանն Տաճաւանն և զերեւոյն
ըսողմանն էնհասարակ (Յետանն բերէ զնմանաւ
ընէն (Գլխնէն) 'ի գերն Եկեղ. Վաճա
նայապէս. Տաճն Է. գլ. Է):

(³) Սհրարեացի եւրոպանէն-ը ու 'ի չէնջ յանունն
Տեառն (Յետանն Վրիստոսի 'ի ըսող-ընէն Դեղաց
(Գործ. Է. 38):

կեանս (¹), կոչին յորդեգրուլթիւն չօրն
երկնաւորի՝ լինել ժառանգ արքայու
թեան նորա (²):

Ղարշմ:

Ն. Երբ թուի լեալ հաստատուլթիւն Խոր
հըրդոյ Ղարշմի:

Պ. Եւ խորհուրդ՝ որ նախ ցուցեալ էր
օրինակաւ յիջման հոգւոյն սրբոյ 'ի
Յորդանան 'ի վերայ Քրիստոսի (³), և
ապա խոստացեալ 'ի Քրիստոսէ յետ
յարուլթեան (⁴), հաստատեցաւ 'ի գալ

(¹) Ուրէն՝ յարեաւ Քրիստոս 'ի Ռեւելաց Ժո-
ւոսի չօր • նոյնպէն և Ռեւ (Տէրբաւ-լեւմէ) 'ի
նորագումն հէնաց շրջեացաւ (Նոմ. 7. 4):

(²) Ուր Ռեւելացիոն 'ի Քրիստոս Տէրբաւ-լեւմէ
(Տէրբաւ-լեւմէ), ի Քրիստոս զգեցեալ էր... Եւստ-
հէպիւ զէն ծառաց, այլ՝ որդի • եւեւ որդի՝ և
ժառանգ Եւստի-ծոյ (Պաղատ. 7. 27: 7. 7):

(³) Եւստի-ծոյ յայնժամ (այնինքն 'ի Տէրբաւ-լեւմէ
Քրիստոսի) յայնժամ յայնժամ... զի ուստի-
ցին, և յորժամ դաւ Տէրբաւ-լեւմէ, նոյնպէն գայ
հոգին (Յ. Ուրէն. 'ի Ռեւ. Ս. Գ. Ը. 7):

(⁴) Եւստի-ծոյ զաւելին չօր եւս 'ի Յիւ-

Հոգւոյն սրբոյ առ Առաքեալս յաւուր
Պենտեկոստէի ⁽¹⁾:

Հ. Օխարդ պաշտէր առ Առաքելովք:

Պ. Ղարութեամբ ձեռաց և աղօթիւք ⁽²⁾.
զի նոքա յետ մկրտելոյ զհաւատացեալս՝
դնէին զձեռս 'ի վերայ նոցա, և Հոգին

և դուք նախորդէիք 'ի Կաթողիկոսի, յիշելով զԳեղարքայի պարտաւերսն 'ի Բարձրանոց ⁽¹⁾ (Կաթ. 48):

Առջեւ պարտաւերսն 'ի հասանել Հոգւոյն
որքոյ 'ի վերայ չէր (Ղարծ. Գ. 8):

⁽¹⁾ Ա- 'ի հապարտել աւարդն (Պենտեկոստէի)
էին ամենեւեան Պաշտէի 'ի Պատիւն. և եղև յան-
հարժաւէ հիշելն յերկնից՝ ելեալ էրին առաքել
հաշտոյ, և ելից զամենայն պարտան յարմարեալն.
և երկեցան նոցա բաժանեալ լեզուք էրին 'ի
հրոյ, և նախաւ եւրոպական 'ի վերայ նոցա.
և լցան ամենեւեան Հոգւով որքով, և ոչան
խօսել յայլն այլ լեզու (Ղարծ. Բ. 1—4):

⁽²⁾ Ա- էրին լուսն (Լիւսնայի), Տէրութեան
յանտան Տեառն Յիսուսի. և 'ի դիւր 'ի վերայ
նոցա Պողոսի զնիւն՝ էին Հոգին աւարդ 'ի վերայ
նոցա (Ղարծ. ԺԲ. 6):

սուրբ զգալի նշանաւ իւրից կամ զօրու
թեամբ իջանէր 'ի նոսա ⁽¹⁾:

Ն. Լու մեօք այժմ ո՞րպէս կատարի:

Պ. () Ծմամբ ճակատու և այլոց անդամոց
կամ զգայարանաց մկրտելոյն՝ միւռոնաւ՝
յանուն սրբոյ Լըրորդութեան ⁽²⁾:

Ն. Օ՞րնչ օգտի ընդունողն Պարոշմի:

Պ. Բնկալեալ 'ի հոգի իւր զնեքին օծու
թինն չորգւոյն սրբոյ՝ հաստատի նովաւ
'ի հաւատս և 'ի պահպանութեան Լստո
ւածային պատուիրանաց ⁽³⁾, այլ և

(1) Լսաւ ըէ ո՛չ պէտքեցէս (այժմ զնշան ինչ
զգալի) թէ՛ լեկեցէս չհաւատալ: Բանդէ 'ե ոչլէան
չհաւ ինչ և հոգեւոր երայ՝ յայտնի թշու
երէս և նշանք իմն այնպէս (Յ. Ուէլէ. 'ե
Թէն. Սա. Ճա. ԺԷ):

(2) Սուրբ Թեոփիլոսի գրաշնչէ՛ք զճակատն
(Տէրպելոյն) և զզգայարանն՝ աւելով. «Յանուն
Չօր և Որդւոյ և չորգւոյն «րբայ» (Ն. Շնորհ.
'ե ըղը. առ Սաճապապե)»:

(3) Պարտ օծուլեան ունի՛ք առ 'ե «րբայն,
և գիտէ՛ք ամենեւին... () Ծուլեան զոր ընկա
լարու՛ք 'ե նճանէ, բնակեացէ 'ե ճեղ. և չէ՛ ինչ
պէտայ՝ ելէ ո՛ր զճեղ ուսուցէ. այլ որպէս զե

մտանէ՝ 'ի զինուորութիւն Վրիստոսի՝
անուանակից նմին եղեալ (¹):

Լ. պաշխարութեան:

Ն. Երբ թուի լեալ հաստատումն Խորհրդոյ
Լ. պաշխարութեան:

Պ. 'Ի փշէն Վրիստոսի յԼ. աքեալս զՆո-
գի սուրբ, և 'ի սալ նոցա իշխանութիւն
թողլոյ զմեզս (²):

Ն. () Գտնի՞ ինչ ոք յայդմ Խորհրդոյ:

Պ. Լ. յո. զի սրբի 'ի մեղացն՝ զորս գոր-
ծեալ իցէ յետ ծննդեանն յաւազանէ,
և վերստին արժանաւորի շնորհացն ար-
դարութեան (³):

Կարո՞ օգուելիւնն աւուայանիցէ զչեզ վանն ամե-
նայնի. և ճշմարիտ է՝ և չէ՞ որո. և որպէս աւուայնի
զչեզ կայտ 'ի նճա (ն Զով. Է. 20. 27):

(¹) Աւրբ Բեռնիս արժանացեալ, Վրիստոս
նեայ իոյնիտ, զճշմարտութեան անուանն՝ վերստին
ճանաչման որացեալ (Սեբեղ Երուսաղ. 'ի
Խորհրդոց. Սեբեռնի. գլ. ԺԴ):

(²) Փշէն 'ի նոս, և ուն. և ուն. հոգի
որբ. և լի աւե. և ուղարկու. զմեզս, և ուղեալ լեցի
(Զով. Է. 22. 23):

(³) Այլ լի Լ. պաշխարութեան և,

Ն. Օ խաբող պարտ է դիմել յայդ Խորհրդեր:

Պ. Օղջմամբ սրտի ⁽¹⁾, խոստովան լինելով առաջի քահանայի զամենայն մեղս ⁽²⁾, և յուսալով ընդունել զարձակումն 'ի մեղաց՝ արդեամբք չարչարանացն Վրիստոսի ⁽³⁾:

Ն. Լ՛ի՛ մեղք քաւի՛ն Լ՛պաշխարութեամբ:

Պ. Լ՛յո՛ ⁽⁴⁾. զի Լ՛ստուած խոստացեալ է՝

ապաշխարութեան 'ե իրկութեան առանց պղծանալոյ (այսինքն՝ որ չէրէ ապաշաւ) գործէ (Խ Լրեմ. Է. 10):

⁽¹⁾ Լ՛ուեալ պայ՝ պղծացան 'ե սերտութեանց, և առէն յՊէտրոս և յայլ Լ՛առաքեալն. պէ՛նչ գործեացուք՝ որք էղբարք: Լ՛սէ յհոռո Պէտրոս. ապաշաւեցէ՛ք (Պարծ. Է. 37. 38):

⁽²⁾ Լ՛ապաշտ 'ե հաւատացելոյն գային և խոստովան լինէին, և պարսէին զգործս՝ երեանց (Պարծ. ԺԶ. 18):

⁽³⁾ Յետո՛ւ զի որբեացէ երազ արեամբն զժողովուրդն՝ արդարաց դրանն չարչարեցաւ (Լ՛բր. ԺԳ. 12):

⁽⁴⁾ Լ՛նեանց Տղաւորաց՝ ապաշխարութեամբ լինի ընդաւելեան (Լ՛իբրե՛ 'ե Տէն. Լ՛եպ. համաբարբ. 4Լ. Ժ):

Հ. Որովք նիւթովք կատարի առ մեզ այդ
Խորհուրդ:

Պ. Բաղարջ հացիւ և անապակ գինեաւ ⁽¹⁾:

անգամ ըէ ըմպեցէ՛ք՝ որ իճոյ յշապահէ (Մ Լորն.
Ժա. 23—25):

Յորահաւմաւ մաւր Բաղարջաւերացն հապեան
աշակերպոյն որ Յեռաւ՝ և առէն . որ ի միտն՝
յէ պարտաւորեացաւ՝ իւր աւել զպարեհն: Եւ
առէ յնոս . երբայք ՚ի խաղախն որ այս անգամ,
և առացէ՛ք յնա . վարդապետ առէ՝ ժամանակ իճ
ձերջեալ է, որ իւր առնէճ զպարեհ աշակերպոյն
հանդերձ: Եւ արարին աշակերպոյն արպէս հրա-
հայեաց նոցա Յեռաւ, և պարտաւորեցին զպարեհն:
Եւ իբրեւ երեւոյ եղև՝ իայր բազմեալ ընդ երկու
քառան աշակերպոյն... Եւ ինչ դէր աւելին
նոս, որ Յեռաւ հաց՝ օրհնեաց և եբէկ, և
էր աշակերպացն՝ և առէ . առէ՛ք իբրայք՝ այս
է հարմին իճ: Եւ առեալ բաժան՝ գահացաւ, էր
նոցա՝ և առէ . արբէ՛ք ՚ի դժանէ ամենեւին, զի
այդ է արեւն իճ նորոյ աւերի, որ ՚ի վերայ
բազմաց հեղաւ՝ ՚ի ընդաւելին ձեռաց (Սա. Եղ.
17—21. 26—28):

(1) Երթան է և զհացն անխմար և զգինին
անապակ հանել ՚ի սեղանն ըստ ամենդէւոյ ձեռ

Ն. Գինին յինչ գոյն պարտի լինել:

Պ. Յինչ գոյն և գտանիցի (¹):

Ն. Օնչ գոյ հաւատալի յայդմ խորհրդի
դեան:

Պ. Լ'յս ինչ, թէ ընդ նշանակաւ (այսինքն՝
ընդ կերպարանաւ) հացի բաշխի ճշմար-
տապէս մարմինն Քրիստոսի, և ընդ նշա-
նակաւ գինւոյ՝ արիւնն Քրիստոսի (²):

Ն. Օնչ օգտին որք արժանապէսն հաղոր-
դին Լսառւածային խորհրդոյդ:

որքոյն Գրեգորի . զի ուրիշ Լսառւածէն յօր-
նաւանէն բերեալ զայս՝ Լսառւածաւոր հրաման էր
հասարակ եւրոյ Վիճակելոյն . և թէ 'ե նմէն պար-
է յարանաւ, և չառնել նորոյնն էն (Յովհան-
նէսապոստոլ . 'ե Ամենն Է: Գա'ր 'ե Պատմ.
Նոյ. հար. Է. յեր. 649):

(¹) Լսեանն Քրիստոսի նիւն գինին՝ յորոյ
և իցէ գտանոյ՝ ընդունելէ՛ է, ելէ՛ ուսւ, ելէ՛
հարմր, և ելէ՛ ուրիշ. 'Ն. Եւրհ. 'ե ընդ-
մա Լսե'ն):

(²) Նաւարաւ (պարս է) և զիւնան խոր-
հարդն՝ սրտապէս ճարմին և արեւն Քրիստոսի .
որով մանաս՝ 'ե Քրիստոս, և խորանգանից
նորուն լինի՛ս (Ն. Լսմբ. 'ե թէն. Պատմ.):

Պ. Բնդունին զթողութիւն ներելի մեղաց ⁽¹⁾, միանան ընդ Քրիստոսի հոգւով ⁽²⁾, և արժանի լինին ժառանգելոյ զկեանս յաւիտեանից ⁽³⁾:

Հ. Արարիսի պատրաստութիւնք պահանջին առ արժանապէս ընդունելութիւն Խորհրդոյդ:

Պ. Պահանջի մաքրութիւն անձին յամենայն ծանր կամ 'ի մահացու մեղաց, հրաժարումն 'ի սպառ 'ի մարմնական յանկարգ ըզձից, և եռանդուն փափագ 'ի նուիրել զանձն՝ Բնտուծոյ, և կալ 'ի պատուիրանապահութեան նորա ⁽⁴⁾:

Նշանակում հայելն որուեալ լինի թեղ Տարճն, և նշանակում գինւոյ որուեալ լինի թեղ արեւն (Յ. Ունեւ. 'ի Ղառ. 7. Խորհրդած. հմբ 3):

⁽¹⁾ Արեւնն Յեռուտի Որդւոյ նորա որքէ զթեղ յամենայն մեղաց (նա Յովն. նա. 7):

⁽²⁾ Որ ուրիշ զՏարճն է՛, և ըմպէ զարեւն է՛, յէ՛ Բնակեացէ, և է՛ 'ի նճա՛ (Յովն. 7. 57):

⁽³⁾ Որ ուրիշ զՏարճն է՛, և ըմպէ զարեւն է՛, աւելի զկեանս յաւիտեանայն (Յովն. 7. 55):

⁽⁴⁾ Փորձեացէ Տարգ զանձն է՛, և ապա 'ի

Պ. Աղօթիւք և օրհնութեամբ քահանային,
որ զայր և զկին հաւատացեալ՝ ըստ
ազատ հաւանութեան նոցա՝ զուգակցէ
յօրինակ հոգևոր միաւորութեան Քրիս-
տոսի ընդ Այկեղեցւոյ ⁽¹⁾:

Հ. Բնդէ՞ր ասացեր «Բստ ազատ հաւանու-
թեան նոցա»:

Պ. Օ՛ր անվաւեր համարի Պսակն՝ եթէ
առանց հաճութեան փեսայի և հարսին
լինիցի ⁽²⁾:

(1) Ա՛ր՝ «եղեցե՛ք զհանայն յէր, որպէ՛ս և
Քրիստոս» «եղեաց զէկեղեցի, և զանչն իւր Տապ-
հեաց վասն նորա... Ո՛չ ա՛ր երբեք տալայ զանչն
իւր, այլ հեռացան և դարձան զնա, որպէ՛ս և
Քրիստոս զէկեղեցի... վասն այսորեկ ըստցէ այր
զհայր և զմայր իւր, և երբեցէ զհեփ հնաջ իւրոյ.
և եղեցին երկուքն՝ ՚ի Տաքմն Ռ: Եւորհաւորսն այն
Տէ՛ծ է . բայց ես տես ինչ՝ ՚ի Քրիստոս և յե-
կեղեցի (Աթէս. Է. 25. 29. 31. 32):

(2) Ս՛է՛ ա՛ր ՚ի Ժամանայեց ՚ի բռնաւթենէ բռնա-
ւորաց՝ առանց հաճաց առնն և հնաջն պատճ գեցէ...
Օ՛ր պատհն այն անհասարակ է և լուծանելի, և
պատկաբերին ո՛չ առանց պարտոյ (Ն. Շ. նորհ.
՚ի ըղը. Բնդհանրական. ՚ի Բանն՝ որ առ Ժա-
մանայն):

Ն. Լ՝ու ինչ օգուտ կարգեալ է Լ՝միւս
նութիւնն:

Պ. Յաճեցուցանել զթիւ բանական ծնունդոց ⁽¹⁾:

Կարգ:

Ն. Երբ կատարագործեաց Քս զԽորհուրդ Կարգին:

Պ. Յաւուր համբարձման իւրոյ, յորժամ հանեալ զաշակերտսն 'ի գլուխ լերին Ձիթենեաց, և ամբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա ⁽²⁾:

Ն. Ուրբ առնուն զԿարգ՝ զինչպիսի իշխանս նութիւն ընդունին:

(¹) Լ՝ու և էգ որոշ պնտոս: Լ՝ օրհնեաց պնտոս Լ՝պոռաճ՝ և առէ . աճեցէ՛ք և բազմացա՛ր՝ և լցէ՛ք պերէներ (Ն՝նիգ. Թ. 28):

(²) Եհան պնտոս 'ի գլուխ լերին... և մօբարձեալ զձեռս իւր Լ՝պոռաճեղէն՝ օրհնեաց պնտոս, պալազ նոցա զաւեհայն շնորհն Լ՝պոռաճային և զաւեհայն ապրիճանաց բարձրաւելան . զի այնպէս աւելցին և նոքա պալ տրոյ յէր նոցա խիսանորդաւ ընտմբ լնան պնոյն պաշարն (Լ՝գնապիտս վ. 'ի Բէն. Դ՝ուէ. Թդ. 49):

Պ. Բնդունին զհոգեւոր կարողութիւն մատ-
չելոյ 'ի պաշտօն Եկեղեցւոյ, հովուելոյ
զթողովուրդս, և մատակարարելոյ նոցա
զսրբազան Խորհուրդս (¹):

Ն. Քանի՞ աստիճանք են Կարգի:

Պ. Եօթն՝

ա. Դննապանութիւն:

բ. Դպրութիւն կամ Բնթերցողու-
թիւն:

գ. Երդմեցուցութիւն:

դ. Ջահընկալութիւն:

ե. Կիսասարկաւագութիւն:

զ. Սարկաւագութիւն:

է. Քահանայութիւն:

Ն. Եպիսկոպոսութիւնն կամ Կաթողի-
կոսութիւնն չեն աստիճանք:

Պ. Եպիսկոպոսութիւնն՝ ըստ ոմանց հա-
մարի ութերորդ աստիճան՝ գերագոյն

(¹) 'Նա էր զմանն առաքելաւ, զմանն Տաւ-
գարէն, զմանն աւետարանիչս, զմանն հովիւս և
վարդապետս, 'ի հառապաւելան որբոց, 'ի գործ
պաշտմանն 'ի շինութեամբ Տաւմաշի Քրիստոսի
(Եփե. Դ. 11. 12):

քան զԲօթանեսին, և իբր պարունակող
նոցին ⁽¹⁾. և Կաթուղիկոսութիւնն զա-
նազանի յԱպիսկոպոսութենէ գերազան-
ցութեամբ պաշտամանն և ծայրագոյն
իշխանութեամբն: Ուստի Կաթուղիկոսն
կոչի և Ապիսկոպոսապետ ⁽²⁾:

Ն. Օ խնորդ տայ Ապիսկոպոսն զՎարդ կամ
զաստիճանս Վարդի:

Պ. Ըղօթելով, և ձեռն դնելով 'ի վերայ

(1) 'Ի բազմոս և 'ի պահպանոս անուանելի
անուանոս և իրոյն զորք փռուելանոս Կաթուղի-
կոսն, Ապիսկոպոսութեան, և Վարդանայութեան,
և ի Կանոնս պաշտամանս և նախապետս: Վարդն
որ մեծն է 'ի սոսմ ծանրագոյնի բեռանոց է 'ի
նշխար, որպէս պարանոցող պահանջն: Սակայն
ըստ զորքոյն՝ օրինագրութեանդն թի և նոյն էն
Երաւանչեւոյն, Վարդանայութեան և Վար-
դանայապետութեան (Ն. Շ խորհ. 'ի լիւր.
Բնագրոյ):

(2) Ապիսկոպոսապետ Ս. լիւրնէն (Ս. Խորհ. 'ի
Պատ. Նայ. Գերտ Գ. Գ. Ե.):

Ահայն Ապիսկոպոսապետութեան Նայոյն Ըստ-
րանէն՝ ան հինգ (անդ. Գ. Լ. Խմ):

ընծայելոյն ⁽¹⁾, ևս և օծմամբ՝ եթէ
ընծայեալն ունիցի ընդունել զաստիճան
Քահանայութեան կամ զԵպիսկոպո-
սութեան ⁽²⁾:

Ն. Ոյց ոմանց արժան է տալ զԿարգ կամ
զաստիճան:

Պ. Նոցա միայն, որք ունելով զգիտու-
թիւն բաւական՝ կարողք իցեն ուսու-
ցանել և զայլս ⁽³⁾, և որք վկայեալք

(¹) Ընթերցեն Վարդանան՝ այս լէ հաւատով
և շնորհով որբով, և զՓիլիպպոս, և զՊրո-
փորան, և զՆեկանովբայ, և զՏեմովնայ, և ըզ
Պարմեայ, և զՆեկողայոս զէն Մարտիրոսե-
ղոս հայրանի տառ Մարտիրոսի, և աշօրն
արարեալ էրեն 'ե վերայ նոցա զՅէրո- (Պարծ.
Դ. 5—7):

(²) Աւարդանի Մհարանի արապէս պարսա-
ճան, և հաճարս և խոյրս՝ 'ե պարիւ և 'ե
փարս. և զգեցուսցեն զայն Մհարանի եղբօր Կամս,
և արդւոյ նորս ընդ նմա: Աւ օգցեն զնոս, և
լցցեն զՅէրո- նոցա (Եղով օգու-բեան), և որբե-
ցեն զնոս՝ զէ Կահանայաւցին ինչ (Աւ Եր.
40. 41):

(³) Աւ զոր լուար յինէն Բաղամս վկայեալ,

իցեն 'ի ժողովրդենէ վասն բարուցն և
կրօնիցն սրբու(թեան) ⁽¹⁾;

Ն. Ոյք անարժան համարին Վարդի:

Պ. Եւք տգէտք կամ անուսք ⁽²⁾, մոլիք,
չարագործք, անչափահասք ⁽³⁾, ևս և
որք արատաւորք կամ պակասաւորք իցեն
ըստ մարմնոյ կամ ըստ անդամոց ⁽⁴⁾:

չայն աւանդեացէն հաւատարիմ Տարգոյ՝ որդի բա-
ւաւան իցեն և չայլն աւատացանել (*Բ ՏԵՏ. Բ. 2*):

⁽¹⁾ Պարո է նա (Էպիս) Վեպուրեան բարի
և յարապահոյն աւել... Ունիցեն (սարհաւագանի)
չխորհուրդն հաւատարին սուրբ Տարգ. Էնիւանիսիս
Ժորջեացին, և ապա 'ի պաշտօնին Տարիցեն, զի
անարարի իցեն (*Գ ՏԵՏ. Դ. 7. 9*):

⁽²⁾ Օչի դա զգիտութեան ձեռեցեց, ձեռ-
ձեցեց և էն զէն զի զի' խաւանայացին էնչ, աւել
Երարաւ (Ուն. Դ. 6):

⁽³⁾ Պարո է Էպիսկոպոսին անարար լինել...
զի' Բնիմանող, զի' հարկանող... զի' Էրաւող, զի'
արծալաւող... զի' Տարաղարաւան... 'Սոյնպէս և
չսարհաւագանի պարկէշի (լինել), զի' Էրկեան,
զի' Գիւնեւեր, զի' զոշտաղ (*Գ ՏԵՏ. Դ. 2. 3. 6. 8*):

⁽⁴⁾ Եւք Էաղ, Էմ Էոյր, Էմ Էարճուան, Էմ

() Ծանոթ հիւանդաց:

Ն. Խորհուրդն () Ծման հիւանդաց երբ
աւանդեցաւ 'ի Վրիստոսէ:

Պ. 'Ի տալ նորա Լաւքէլոց զզօրութիւն
կամ զիշխանութիւն բժշկելոյ զհիւանդս (1):

Ն. Լա ինչ օգուտ:

Պ. 'Ի զօրացուցանել զհիւանդս յուսով
գտանելոյ զբժշկութիւն ախտից մարմնոյ,
և զթողութիւն թեթեւ մեղաց (2):

աւանջապ, համայն յեղեղէն համայն յեղեղէն համայն
աւանջապ համայն շէշ համայն պաղանչ, համայն յարամ
եղէն խո համայն խաղաղէն... աւանջապ յարամ եղէն
արապ 'ի զաւանջ Լաւքաւի խաղաղէն... զաւանջ
աւանջապ Լաւքաւի զաւանջ զաւանջապ...
'ի զաւանջապ զաւանջապ, և աւանջապ զաւանջապ...
աւանջ, զաւանջապ ե (Պաւլոս. Իմ. 18—23):

(1) Օհիւանդս բժշկելոյ (Սաւա. Ժ. 8):

(2) Նիւանդաւանջապ ա' յեղեղ, զաւանջապ
աւանջապ եղեղեղեղ, և աւանջապ 'ի զաւանջապ
աւանջապ. օգնէն իւրով յաւանջ Տեառն... և յաւանջ
աւանջապ Տեառ. և եղեղ զաւանջ եղեղ գործեալ
աւանջապ համայն (Յակոբ. Ե. 14. 15):

Հ. Առաքելալք որով եղանակաւ սովոր
էին կատարել զայդ խորհուրդ:

Պ. Սերժ՝ ձեռս միայն դնելով 'ի վերայ
հիւանդաց, և աղօթելով ⁽¹⁾. և մերժ
ևս՝ օծանելով զմարմինս նոցա իւղով
յանուն Տեառն ⁽²⁾:

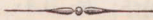
Հ. Սարժ է ուրեմն և առանց օծութեան
իւղոյ կատարել զխորհուրդ:

Պ. Այո՛, որպէս Հայաստանեայցս Ակեղեց-
ւոյ է սովորութիւն ⁽³⁾:

(1) Ա- եղև հօրն Պապէայ 'ի ջերմն և
յախոյ լանչից հեւանդանալ՝ դնել . առ որ հպեալ
Պապայ, և հայեալ յաղօթս՝ եր զյեռն, և բժշկեաց
դնս (Պարծ. ԻԸ. 8):

(2) () Ժանէին (Առաքելալք) իւղով զբարձ-
հեւանդս, և բժշկէին դնսս (Սարժ. Դ. 13):

(3) Օւղին աղօթին զօրաւոր առնէ, և դեղ
բժշկութեան հասարէ. վասն որոյ լէ երկրին
լինիցին՝ բարձ' է . և լիւի վասն ծաւալութեան
հաճ ոյլ պարաճառի երեք օծութեան իւղոյն խափանի,
աղօթիցն լինել պարս է առանց անհայն պարաճառի
(Խորհրդ 'ի Ռէն. Ժամակ.):

Ը. Շնորհաբաշխութիւն:

Ն. Օրհնէ եւ Շնորհաբաշխութիւն:

Պ. Ի՛նչ բաշխումն պէսպէս շնորհաց կամ պարգեաց առ մարդիկ 'ի ձրի բարեւրարութենէն Լստուծոյ ⁽¹⁾:

Ն. Օրհնէ եւ Շնորհք:

Պ. Շնորհք կոչին այն ամենայն Լճազդեցիկ ներգործութիւնք, որք զմիտս և զկամն ընդունողին շարժեն 'ի բարիս, կամ գործակից լինին նմա 'ի կատարումն բարեաց ⁽²⁾:

(1) Լստուածայեան ամենայն պարգևս էն և սուրբ և ընծայտ, զոր շնորհէ Գրեթէ Ժառանգեց իւրոց . զի ըստ գործոց ո՛չ աւանդէ համարչաւորութիւն խնայել ինչ, այլ մեայն 'ի հաւասարեան արարեան (Խորհրդ 'ի Տէն. Ժառանգ.):

Տուրտ Լստուծոյ՝ շնորհս և ողորմութիւն էն, այսինքն՝ չրի ողորմելով (Երան. անդ.):

(2) Լստուած է՝ որ յաջողէ 'ի մեզ զհամբէն և զառնեցն զանն հաճութեան (Քրիստ. Ը. 13):

Գնիւմէս՝ էլի որոց «երէնն զԼստուած, յամենայն գործանէց լինի 'ի բարեւ» (Նորմ. Ը. 28):

Հ. Քանի՞օն են պարգևք լստուծոյ:

Պ. Բազում ազգք են պարգևաց՝ զորս տայ
 լստուած ընտրելոց իւրոց. այլ զորս
 'ի մասնաւորի թուէ լուաքեալ՝ այսո-
 քիկ են,

ա. Դամաստութիւն:

բ. Գիտութիւն:

գ. Բժշկութիւն հիւանդաց:

դ. Սարգարէութիւն:

ե. Թարգմանութիւն:

զ. Լեզուախօսութիւն:

է. Սքանչեւագործութիւն:

ը. Լստրութիւն հոգւոյ (¹):

Հ. Լմենեցուն միօրինակ կամ միով չափով
 պարգևին Շնորհք:

(¹) Ունեին 'ի հոգւոյն արուեստ է բան
 էմաստութեան. այլում բան գիտութեան՝ ըստ նմին
 հոգւոյ. մեռաւն հաւարտ (այսինքն՝ վարակա-
 լեւն հաւարելոյ պատեցելիս պօրութեամբ լստու-
 ծոյ) նովին հոգւով. այլում շնորհս բժշկա-
 րութեան՝ նովին հոգւով. այլում աջողութեանս պօրութեան
 (այսինքն՝ պօրութեամբ Քրիստոսի աստուծոյ
 այսոյ պշտոյ՝ էմս պատահաւելոյ պայմանաւորս).
 այլում ճարգարէութեան. այլում ընտրութեան հոգւոյ

Պ. Ա՛յլ . այլ՝ որո՛ց՝ որպէս և որչափ կա-
մեցի Պարգեւիչն ⁽¹⁾։

Թ. Յարութիւնի Տեւելոց։

Ն. Օ՛րնչ է Յարութիւն մեռելոց։

Պ. Ի՛նչերգործութիւն՝ ստուածային կարողութեան, որով մարմինք մեռելոց յարիցեն յաւուրն յետնում՝ միաւորեալ ընդ հոգւոց իւրեանց ⁽²⁾։

Ն. Ս՝արմինք արդարոց 'ի Յարութեան

(այսինքն՝ հոգեպետութիւն, որ է պարգեւ Ճանաչելոյ զգալիս խորհրդոյ Տարգիւն, և այլն) (Խ. Արհ. ԺԲ. 8—10)։

⁽¹⁾ Օ՛րնչ այս մեկնայն աջողէ թ և նոյն հոգի, և բաժանէ իւրաքանչիւր որպէս և կամ (անդ. 'ի հաճարն 11)։

⁽²⁾ Եւ զի որքի Տարգոյ է՝ ընդ այն զի՞ պարճանայ . էկեացէ ժամանակ՝ յարում մեկնէին որք 'ի գերեզմանն կայցեն՝ լուեցեն ճոյնի նորա, և էկեացեն արդար . որոյ բարեւ գործեալ էցէ՝ 'ի յարութիւնն իւրաց, և որոյ զլար արարեալ՝ 'ի յարութիւնն դադարանայ (Յովհ. Է. 27—29)։

Դ. ՍԵՐՋԻՆ ԳԽԳԽԳԽԻՆ:

Ն. Օձնչ է Գառաաստանն վերջին:

Պ. Ի՛նչ արդարաքնին դատողութիւն է Յիսուսի Վրիստոսի 'ի միւսանգամ դալստեան նորա 'ի կատարածի աշխարհիս ⁽¹⁾:

Ն. Օճոյս դատելոց է նա:

Պ. Օճմենայն մարդիկ՝ զկենդանիս, և զմեռեալս ⁽²⁾, հատուցանելով իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր ⁽³⁾:

Ն. Արպիսի ինչ հատուցումն լինիցի արդարոց և մեղաւորաց:

(¹) Գառնոյ է որդի Տարգոյ Ժառօտ Նօր եւրոյ հանդերձ հրեշտակօտ եւրով, և յայնժամ հապառայէ եւրտանչեւր ըստ գործս եւր (Սառ. ԺԴ. 27):

(²) Օճոյն Վհայումբեան դիւն մարմնէ Մարտոն և Յեռանի Վրեհարան, որ գաղթելոց է զհեղեղանի և զմեռեալս 'ի յայտնումբեան եւրում և յարայումբեան (Թ ՏԵՏ. Դ. 1):

(³) Մեհեցումն Ռեզ յանդիման լինելէն յարմարեալիս Վրեհարան • զի բնական եւրտանչեւր եւրով Տարգումն՝ զոր ինչ գործեաց յարմար՝ եւրէ բարե և եւրէ՛ չար (Բ Արմ. Է. 10):

Պ. Արդարք ժառանգեսցեն զԱրքայութիւնն երկնից ⁽¹⁾, և մեղաւորք մատնեսցին 'ի յաւիտեանական դատապարտութիւն ⁽²⁾:

Ն. Օրհնէ և Արքայութիւնն երկնից:

Պ. Ի՞նչ վիճակ երանաւետ և մշտնջենաւոր հանգստեան պատրաստեալ յԱՅ ⁽³⁾:

Ն. Արպիսի ինչ վայելչութիւնք լինիցին անդ արդարոց:

(1) Յայնժամ ասացէ լազաւորն յայնտե՛ն՝ որք ընդ շնորհն եղեն • եկա՛յք օրհնեալք Նօր Եմոյ, շարանգեցէ՛ք պատարասուալ չեզ Արքայութեանն 'ի սկզբանէ աշխարհի (Մատ. ԻԵ. 34):

(2) Ասացէ և յայնտե՛ն՝ որք ընդ հեկեկեն եղեն • երկա՛յք յինէն անիծեալք 'ի հաւրն յաւելաբնական, որ պատրասուալ է ասպանայի և հրեշտակաց նորա (անդ 'ի համարն 41):

(3) Արժանի լինել չեզ Արքայութեանն Աստուծոյ՝ վասն որոյ և պճգեալութեանդ հրէք • Եւ զպարտ է արաջել Աստուծոյ՝ հապաղանել նեղւայն չեղոյ պնդալութեան, և չեզ նեղելոցդ պահագիսս ընդ մեզ՝ 'ի յայտնութեան Տեառն մերոյ Յեռաւի յերկնից հրեշտակօր պօրութեան եւրոյ (Է ԹԵՍՈՂ. Կ. 5—7):

Պ. Յանչափս զմայլումն յԼստուածայնոցն
դէմ յանդիման տեսութեան ⁽¹⁾, յա-
ւեժական կենակցութիւն ընդ Քրիս-
տոսի՝ ընդ հրեշտակաց՝ և ընդ ամենայն
սրբոց ⁽²⁾:

Ն. Օրհնէ և դատապարտութիւնն յաւի-
տենական:

Պ. Լ՛ ամենաթշուառ վիճակ յաւիտենական
կորստեան՝ լի՛ զարհուրելի տանջանօք
հոգւոյ և մարմնոյ ⁽³⁾:

⁽¹⁾ Նոյն, զորո՞ւ երանելի էն՝ հոգի՞ս՝ զի պէտք
նիցեն զէրանելի է՞ս՝ զորո՞ւ երանելի ցեա (Յովհ.
ԺԷ. 24):

Տեառնելոյ է՞ս՝ զիս արպէս և էն (ա Յովհ.
Դ. 2):

⁽²⁾ Յաւիտեանցուստ ամպով ընդ առաջ Տեառն
յօբո՞ւ և այնպէս յամենայն ժամ ընդ Տեառն լինել-
ցի՞ս (ա Թեոփ. Դ. 16):

Բազումս յարեւելից և յարեմաից եկեայցեն՝ և
բազմեայցեն ընդ Աբրահամսն՝ և ընդ Սահակայ՝
և ընդ Յակովբոս յարեմաիցեան երէնից (Մատ.
Ը. 11):

⁽³⁾ Արեւելիցեն նոսա՞ր ի պանջանին յաւիտեանցան
(Մատ. ԻԷ. 46):

Հ: Որպիսի պատիժք լինեցին մեղաւորաց յայնմ վիճակի:

Պ. Օրկումն 'ի սպառ յերանական տեսու թենէն Մատուծոյ, տագնապ խղճի, զարհուրանք 'ի դիւաց, յուսաբեկ լքումն, և այլն ⁽¹⁾:

Հ. Կատարած աշխարհիս երբ լինելոց է:

Պ. Միտն 'ի մեզ գիտելի, այլ Մատուծոյ միայն ⁽²⁾:

⁽¹⁾ Յայնժամ ասացից ցնոսա... 'ի բնոց հացէր յենէն ասեմէքէն՝ ոյր գործէր պնտրէնաւնն (Մատ. Է. 23):

Ուր որդիս հոգսն ոչ մտնի, և հոգին ոչ շեջնի (Մարկ. Թ. 47):

Միտն եշեցի լու և հրճել աստմանց (Մատ. Ը. 12):

⁽²⁾ Ոչ է յեղ գեպել պատմ և պատմանն՝ պարհայն եր յեւրոմն եշխանաւնն (Պարծ. 7):

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՒԴ

Յոյս:

Ն. Յոյսն զինչ է:

Պ. Ի՛նչ ակնկալութիւն խոստացելոցն մեզ յԵ՛Յ բարեաց 'ի հանդերձեալսն ⁽¹⁾:

Ն. Ո՞րք են խոստացեալ բարիքն:

Պ. Կեանք, հանգիստ, և երանութիւն յանվախճան յաւիտեանս ⁽²⁾:

Ն. Լստուած որպէս խոստացաւ զայդոսիկ:

(¹) Լինչա՞մբ ցանչինն ձեր հեծե՞մք՝ որբեգրու-
նէանն ակնկալեալ, իրկու-նէանն ճարմնոյ ձերոյ:
Օ՛րք յաւսով ապրեցա՞ք. այլ յոյս՝ փեռանէլէ չէ՛
յոյս՝. զի զոր փեռանէ ոք, չէ՞նն յաւուս (Հոմմ. Ը. 23. 24):

(²) Լ՛յո՞ն էն աւերիտն զոր աւերարանեաց նա
ձեզ՝ զհէաննն յաւերեհանն (Խ Յովն. Է. 25):

Լո՛ւէ՛ք զլուծեմ 'ի չեղո՞ւ. և գորջե՛ք հանգիստ
անչանց չերոյ (Սաա. ԺԽ. 29):

Երանի՛ք է ծառային այնիկ՝ զոր եկեալ Տէրն
գորանեցէ արարեալ այնպէս (Սաա. ԽԴ. 46):

Պ. Բերանովք մարգարէից, այլ յայտնադոյն
 ևս՝ 'ի ձեռն Որդւոյ իւրոյ Յիսուսի
 Քրիստոսի ⁽¹⁾:

Ն. Քրիստոս երբ յայտնեաց զխոստմունսդ:

Պ. 'Ի քարոզութեան իւրում՝ մինչ երն
 'ի վերայ երկրի, և մանաւանդ 'ի վարձ
 դապետելն զերանութեանց ⁽²⁾:

(1) Բազում Տառմաբեր և բազում օրինակո՞ւ
 հանձնաւ խօսեցաւ Աստուած ընդ հարսն Ռեք Տառ-
 փարէիւ. 'ի վախճան առաջոյն այսոցէն խօսեցաւ
 ընդ Ռեք Որդւոյն, զոր էր Ժորանի գետին ,
 որով և զյաւելանան արար (Եբ. Գ. 1. 2):

(2) Արանի՛ աշխարհայ հոգւով, զի նոյն է
 արարչութեան Երկնից:

Արանի՛ սգարաց, զի նոյն Տառմաբերացին:

Արանի՛ հեղաց, զի նոյն Ժորանի գետին զեղէն զերկիր:

Արանի՛ արտաշչեալ և ծառան իցէն արարչու-
 րէան, զի նոյն յագեացին:

Արանի՛ աշարճաց, զի նոյն աշարճութեան
 գոցին:

Արանի՛ այնոցէն՝ որ ստեղծ էն արարիւ, զի
 նոյն զԱստուած արարին:

Արանի՛ խաղաղարարաց, զի նոյն արդէ՛ Աստու-
 ծոյ հոգեացին:

Արանի՛ որ հալածեալ իցէն վանն արգարաւելան,
 զի նոցա՛ է արտայաւելան երկնից։

Արանի՛ է յէշ՝ յորժամ նախապիցէն զՅէշ և
 հալածեացէն, և ասիցէն զամենայն բան չոր զՅէնջ
 ուրա՛ վանն իմ։ Յիծացէ՛ և ուրախ լերուտ,
 զի վարչա՛ յեր բազմա՛ն էն յերկնա՛ն (Մատ. Է.
 2—13)։

ԳԻՆՈՒԽ ԵՐԿՈՐԴ

Սէր:

Ն. Օճնչ է Սէրն Լստուծոյ, կամ Սէրն՝
որ առ Լստուած:

Պ. Լ՛սնալիսի զգացումն կամ յօժարու
թիւն ոգւոյ, որով սիրեմք զԼստուած՝
ըստ որում բուն բարութիւն, և վերջին
վախճան մեր ⁽¹⁾:

Ն. Օճնչ պահանջէ 'ի մէջ Սէրն Լստու
ծոյ:

Պ. Կատարել զօրէնս կամ զհրամանս
նորա ⁽²⁾:

(¹) Սէրն Լստուծոյ սիրեալ է 'ի սիրտ մեր
'ի Յէրն Նորդոյն որքոյ, որ արեւմտեալ (Նորմո
Է. 5):

Սերեացուք զԼստուած, վասն զի նախ նա
սերեաց զիւ (աւ Զորհ. 19):

(²) Եւէ սերէք զիւ՝ զարարեալսն է՛ս պա
հեղեք (Զորհ. 15):

Որ պահեցէ զբնն նորա, արդարեւ 'ի հմտ է
հարարեալ սէրն Լստուծոյ (աւ Զորհ. 5):

Հ. Լստողաճային օրէնք զինչ էն:

Պ. Են կանոնք Լստողաճադիրք, որ հրաւ
մայէն ոչ միայն չգործել զհար, այլե
առնել զբարի ⁽¹⁾:

Հ. Քանի՞ տեսակք էն նոցին:

Պ. Կրկին . յորոց մին կոչի ()րէնք Բնա
կան կամ Բնութեան, և միւսն՝ ()րէնք
Պարաւոր կամ Պարական:

Բնական ()րէնք:

Հ. Ո՞ր է ()րէնքն Բնական:

Պ. Ի՛նչ ճանաչողական զօրութիւնն մտաց կամ
խիղճն՝ տնկեալ 'ի բնուստ 'ի մարդում
առ ազդելոյ նմա զբարին և զչարն,
զուղիղն և զթիւրն, զիրաւացին և

Լստուիչ ճանաչէ՛մք՝ եւեւ տեսէ՛մք զՈրդին
Լստածոյ . յորժամ զԼստած տեսցուտ, և
զլստատելունն նորա արացուտ: Քանի՞ անգ
ուրիշ Լստածոյ, եւեւ զլստատելունն նորա պա
հեցուտ (անդ. Է. 2. 3):

⁽¹⁾ Ոյտ՝ տեսէ՛մք զՏէր՝ արեւելէ՛մք զԼստաւելին
(Սաղ. 47, 10):

զանիրաւն , զվայելչականն և զանվայել
լուսն (1):

Ն. Ամենայն մարդիկ ունին զայդ:

Պ. Այո՛ . զի Արարիչն ամենաբարի հե-
ղեալ է 'ի նոսա անդատին 'ի ստեղծ-

Ուստի՛ւր՝ զբարեւ գործել (Լուսն. 17):

Խնդրեցէ՛ք զբարեւ և թ' զչոր՝ զի կեցցէք ,
և եղևցէ ընդ ձեզ Տէր Աստուծո՛ւ ամենակալ
(Լուսն. 14):

(1) Նշելանոսէ՛ք որ զօրէնսն (գրեալն) ո՛չ աւելն ,
բնութեամբ զօրէնսն գործէն . նոքա որ զօ-
րէնսն ո՛չ աւելն , անշունչ էւրեանց ինչ էն օրէնք .
որք ցաւցանէն զգործն օրէնսն գրեալ 'ի սերուն-
դէն , զկայսութեամբ հասց իւրեանց (Նոս. 14. 15):

Այս Լուսնն արարեալն էր ամենաբարեւ
լուսնայեալ ամենաբարեւութեան . ինչ այլամ հարա-
կան խելի՛ք հասց արարեալն փութանալ արարեալսն :
Սեփ հարգարէ՛ք է խելի՛ք հասցն , ցանգիմանէ՛ և
լուսնի՛ք : Բնական է սոսիս այս . զի և զկայ է
ընդդէմ անիւրաւութեան , և զարդարն ցարժամ ար-
ածէ 'ի վերայ զվճիռն՝ հասարակ է և անվրէժ
ցաւցանէ (Եւրեմ. 17) . ճշտն՝ որ յանգի և
յանգի :

մանն զայս լոյս բնական ⁽¹⁾ . որպէս զի առաջնորդութեամբ նորին լուսաւորեալք, ծանիցեն՝ զորոց պարտ իցէ երթալ զհետ, և յորոց խորշիւ ⁽²⁾ :

Ն. Ար այլ () րէնք յառաջ եկին 'ի Ռնական () րինաց:

Պ. Այժ քաղաքական և դատաստանական օրէնք կամ կանոնք և վճիռք հաստատեալք յօրինաւոր թագաւորաց՝ յաշխանաց կամ յԱռաջնորդաց:

Ն. Պարտապան եմք և այնոցիկ հնազանդել:

Պ. Այո՛ . երբ և Աստուծոյ հրամանի ⁽³⁾ :

⁽¹⁾ () րէնք է՛ (է՛) 'ի «երբ» չէր (Առաջ. ծա. 7) :

Այլ զիսին և գիտութեան և ճանաչութեան (բարոյ և լարե), որ ապէ իւրաքանչիւր ումէ 'ի ղէնջ . զի ամենայն Տարբէն աւելն պայ՝ յայտնէ և (Արեւս 'ի Ղաւն՝ որ յԱնուէ և յԱշէտ) :

⁽²⁾ Նեղութեամբ ընդունելի և զբանն ընդաբայ, որ հարողն և հեղուցանել զգէն չէր (Յանգ. ա. 21) :

Օ, ամենայն ինչ Ժողջեղէ՛ (Տագ) . զբարեն ընկալարդ . յամենայն իւրոյ լարաց 'ի բայ հայէ (ա թագաւ. Ե. 21. 22) :

⁽³⁾ Նապալնիք լեւոտ ամենայն Տարբէն ղէն

Հ. Բնդէր:

Պ. Մի՞ զի ծնունդք են Բնականին յԱստուծոյ 'ի մեզ տպաւորելոյ. և միւս՝ զի կարգիչք նոցին՝ օրինաւոր Թաղաւորք, Իշխանք, և Գատաւորք, Աստուծոյ ամենաԹաղաւորի՝ են սպասաւորք (1):

Գարաւոր կամ Գարահան ()ըէնք:

Հ. Ո՞րք են Գարաւոր կամ Գարահան անուանեալ ()ըէնք:

Պ. Յայդ անուն կոչին այն ամենայն օրէնք և հրամանք Աստուածատուրք, որք

սպեշտաց. Եւէ Թաղաւորի՝ Եբրեւոսեւոսեւ. Եւէ Գարաւորաց՝ Եբրեւ 'ի նմանէ առաքելոյ (ա Պէպ. 7. 13. 14):

Որ հաշտուող է այն եշխանաւորեան, Աստուծոյ հրամանէն հաշտուող է այն (Հոս. Ժ7. 2):

(1) 'Ի Տեառնէ՛ր արաւ չէշ (ն՛շ Թաղաւորի՝ ն՛շ Գարաւորի), եշխանաւորեանք, և հարստաւորեան՝ 'ի Բարձրէլայն... Օ, Ես ապաստանէմ Ես Ես Ես Ես Ես (Իս. 4. 5):

Աստուծոյ պաշտօնէն է (Իշխանի) շէշ 'ի Եբրեւ (Հոս. Ժ7. 4):

Հ. 'Ի քանի՞ դասս որոշին Հին ()ըէնք:

Պ. Յերիս, այս է՝ 'ի Ռարոյականս, Ռարոյականս, և 'ի Ղատաստանականս:

Հ. Ո՞րք են Ռարոյականքն:

Պ. 'Այն իսկ սկզբունք Ռնական ()ըինաց՝ կանխագոյն ևս դրոշմեալք 'ի սիրտս ամենայն մարդկան (¹):

Հ. Ո՞րք կոչին Ռարոյականք:

Պ. 'Յնդբիկ՝ յորս սահմանեալ ցուցանին կարգք արտաքին պաշտամանց կրօնի՝ լուացմանց՝ օծմանց՝ առուրց տօնից՝ պատարագաց, այլ և ընտրութիւնք հանդերձից, խտիրք կերակրոց, և այլն:

Հ. Ո՞րք Ղատաստանականք:

Պ. 'Յնք՝ որք հային 'ի քննութիւնս իրաւանց և ամբաստանութեանց, 'ի պատու հաս յանցաւորաց, և այլն:

(¹) Եւ այս (նկարագրի Ռնական ()ըինաց համ ()ըինի Ռարոյականի) ներմանեալ լի՛ էն 'ի սիրտս հարգման 'ի նկարագրի յաւելանից, և առօր առանձին Հարգի արդարի (Եւրեմ 'ի Ռէն. Եւ. 4Է. Է):

Հ. Կարեւոր է մեզ այժմ պահպանութիւն
Հնոյ ()ըինաց:

Պ. Տարոյական ()ըինացն պահպանութիւն
կարեւոր է ամենայնիւ ⁽¹⁾, զի և 'ի Տեառ
նէ մերմէ 'ի Հիսուսէ Քրիստոսէ
յաւելլուածովք կարեւորագոյն բացայայ
տութեանց վերստին հաստատեցան ⁽²⁾.
Իսկ այլոցն՝ ոչ:

Հ. Չեմք ուրեմն ընդ տէրութեամբ Մարտ
ղական և Ղատաստանական ()ըինաց
Հնոյ Կտակի:

Պ. Ա՛լ ⁽³⁾. զի նոքին լոկ նախանկար օրի

⁽¹⁾ Որ "երէ զընէերն, զօրէննն կապարէ, զն'
շնայցէն, և զ' ապանանիցէ", և զ' գողանայցէ",
և զ' առաւ զկայցէ", և զ' ցանկանայցէ". և եւէ
այլ էնչ պարտւերան է՝ յայն բան բովանդակէն,
եւէ "երէնցէ" զընէեր տ էբրն զանցն տ (Հոմ.Տ.
ԺԳ. 8. 9):

⁽²⁾ Ի աւրտէ զէ ասացաւ ասանայն, ըէ
զ' ապանանիւր... Այլ է" ասէ՛ չէզ. եւէ ամենայն
որ բարձնայ եղբօր էւրոմս պարապարպուց, պար
պաւնր լեցէ քարապարանի... (Սար. Է. 21. 22):

⁽³⁾ Ա՛լ էտ ընդ օրէնօտ, այլ ընդ շնորհօտ
(Հոմ.Տ. Դ. 14):

Նակք կամ ստուերք գոլով՝ Նորոյ () րի-
նացս խորհրդոց ⁽¹⁾, 'ի գալ Ճշմարտու-
թեան (Վրիստոսի) յաշխարհ՝ լրումն
առեալ 'ի նմանէ ⁽²⁾, դադարեցան ⁽³⁾:

Այսուհետեւ եղբար՝ չէ՛ճ+ որդե՛տ աշախնայն
(Եճ՝ Հնոյ Արաւարանի՝ որ օրէնալէ Տագարա-
աշախնաւ Աբրահամ), այլ աշախն (Եճ՝
'Նորոյ՝ Արաւնէ՝ որ օրէնալէ յաշախն 'ի Սառա)
աշախաւնեմքն որով Վրիստոս զիւ աշախնայն
(Պաշապ. 7. 31):

(1) Օսրաւեր հանդերձելոյ բարեացն ունէին
օրէնքն, և ո՛չ զնայն հերպարանն երայն (Աբր.
7. 10):

Ա՛յ տ՛ այսուհետեւ զչեւ քաթեացն, ապելով
համ ըմպելով, համ ճառարքտ րօնելոյ, համ աճառարեւտ,
համ շաբաւաւտ, որդի էն օսրաւերտ հանդերձելոյն.
այլ ճարմն Վրիստոս է (Պաշապ. 16. 17):

(2) Ա՛յ հաճարե՛տ եւեւ եհէ լաճանել զօրէնն
համ զճարգարէն . ո՛չ եհէ լաճանել՝ այլ լնաւ
(Սապ. 17):

(3) Ա՛յ (Վրիստոս) է խաղաղաւնեան Ռե՛ որ
արար զերհաւան (զերհաւան ապա՝ համ խաղաղաւն-
արարն և հեւանաւան) Ռ . և զՌիստոսն յանկայն
(զխաղաղան համ զարարաղաղան օրէնն՝ որ զարարաներ

Հ. Յո՛րա բովանդակին Տարոյական ()ըէնք:

Պ. Դ տամբանեան պատգամն կամ պատուիրանս, որք են

ա. Մի՛ եղիցին քեզ այլ աստուածք բաց յինէն:

բ. Մի՛ արասցես կուռս:

գ. Մի՛ առնուցուս զանուն Մատուծոյ քո՝ ի վերայ սնոտեաց:

դ. Յիշե՛ա սրբել զօր շաբաթուց:

ե. Պատուե՛ա զհայր քո և զմայր:

զ. Մի՛ սպանա՛ւեր:

է. Մի՛ շնար:

ը. Մի՛ գողանար:

թ. Մի՛ սուտ վկայեր:

ժ. Մի՛ ցանկանար տան ընկերի քոյ, մի՛ անդոյ նորա, մի՛ կնոջ նորա, մի՛ ծառայի նորա, մի՛ անասնոյ

ԸԿ Հրէայն՝ ի հաղորդութենէ հելլահոսոյ) խնէաց
 Կլիշեմաւելէն՝ ի Տարփիէ իւրա՛մ (պարագա-
 Տարփեոյ իւրոյ համ Տահաւմէն). և զօրէն՝ պար-
 տիւրանացն՝ հրամանօրն (Լեւիտականացի վարդա-
 պետութեմէն) խափանեաց (Լէւի. ք. 14. 15):

Սարգիս օրէնացն Քրիստոսն է՝ յարդարաւ-
 ըլէն ամենայն հաւասարեաց (Հոս. ք. 4):

նորա, և մի՛ ամենայնի՝ զինչ ըն-
կերի քոյ իցէ (Տէս՝ ի գերա Եւ.
Ի. 3—17: Բ. () ըին. Է. 7—21):

Ն. Տեսակք մեղաց քանի՞ են:

Պ. Երկու. Ազգբնական, և Ներգործական:

Ն. Ո՞ր է Ազգբնականն:

Պ. Ազգբնական ասի առաջին մեղքն առաջնոյ
մարդոյն Մեամայ, որով մեղաւ նա
ընդդէմ ամենակարող Արարչին:

Ն. Սեղք նորա զինչ էր:

Պ. Անհնազանդութիւն՝ ծնունդ հստատու
թեան ⁽¹⁾. զի ոչ հնազանդեալ Աստուա-
ծահրամանն պատուիրանի՝ եկեր յառ-
'ի նմանէ արգելեալն պողոյ ծառոյն
գիտութեան ⁽²⁾:

Ն. Օ՞րնչ պողաբերեցաւ 'ի մեղաց անտի:

⁽¹⁾ Անհնազանդութեամբ մոյն հարդոյ (Արա-
հայ)՝ Ռեշաւորտ Բաղաւճ էղէն (Հոռմ. Է. 19):

⁽²⁾ Ապէս կենն՝ զի բարե էր ծառն 'ի կե-
րակութ, և հաճոյ աւայ հայելոյ, և գեղեցեկ 'ի
պէսանել. և առ 'ի պողոյ նորա, էկեր. և էպ-
առն էրում ընդ էր, և կերան (Օհնդ. Գ. 6):

Պ. Ղափարտուլթիւն յամենայն սերունդս
նորա ըստ հոգւոյ և ըստ մարմնոյ ⁽¹⁾։

Ն. Որ 'Ներգործականն անուանին մեղք՝
ոյք են։

Պ. Այնք՝ զորս մեք մեղէն գործեմք յըն-
թացս կենաց մերոց։

Ն. 'Դ քանի՞ տեսակս բաժանին։

Պ. Յերկու. 'ի Մահուչափ, և 'ի Թեթև։

Ն. Ոյք են Մահուչափ մեղք, և քանի՞

Պ. Մահուչափ են մեղք՝ որ 'ի կամա-
կարուց գործին ⁽²⁾, որոց և գլխաւորք
են եօթն՝

ա. Հափարտուլթիւն։

բ. Նախանձ։

(1) Ս'իւոյն (Ռոյ Տարգոյն Աբաճոյ) յան-
ցանստ յամենայն Տարգիէ (Էղն) պատապարհու-
ման (Հոմ. Է. 18)։

'Դ Ռոյէ Տարգոյ Ռէղտ յաշխարհ Տպին, և 'ի
Ռէղայ անդի Տահ (անդ. 'ի Համարն 12)։

(2) Եւթն տ Գեոյէ պէշէայր էւր Ռէղայեալ՝
Ռէղոյ որ ոչ առ 'ի Տահ, Խնդրեոյէ՝ և Գալէ Կճա-
նէան Ռէղայեւոյն ոչ առ 'ի Տահ։ Այն Ռէղտ՝ որ
Տահուչափ էն . ոչ Վանն աշխարիէ առեմ Էւթէ
Խնդրեոյէ (ա Զովհ. Է. 16)։

Գ. Քարկուլթիւն:

Դ. Օուլլուլթիւն:

Ե. Ագահուլթիւն, կամ Արծաթսիրուլթիւն:

Զ. Որկորամուլթիւն:

Է. Քողջախոհուլթիւն:

Ն. Բնդէր կոչին Սահուլափ:

Պ. Օ՛ր եւն ախտք մահացուցիչք հոգւոյ, որ պարտաւոր կացուցանեն զմեղանչօղն՝ յաւիտեանական պատժոց՝ զրկելով յերանական կենաց ⁽¹⁾:

Ն. Որովքդեղովք մարթէ բուժել զախտսդ զայդոսիկ:

Պ. Աւաքինուլթեամբք՝ նոցին դիմադրելովք ⁽²⁾, այսէ՝ զախտն չպարտուլթեան՝

⁽¹⁾ Սեղս չէր որոշէն 'ե Ռջ չէր և 'ե Ռջ Աստուծոյ (Ասայ. ԺԺ. 2):

⁽²⁾ Ախր բարկութեան՝ հեղութեամբ տաղջայ, և մեարդատանութեան՝ խանդակութեամբ. որէրմտութեան՝ պարէշտութեամբ... Ընչաւորութեան և ագահութեան՝ առաւելութեամբ ճարմոյ... Ժութութեան՝ աշխատութեամբ (Խորոզ 'ե Ռէն. Ժամհ.):

Խոնարհութեամբ, զՆախանձուն՝ Եղբայրսիրութեամբ, զՏարկութեանն՝ Հեղութեամբ, զԴուլութեանն՝ Լրիութեամբ, զԴատաստանութեանն՝ Ողորմածութեամբ կամ Լուստաձեռնութեամբ, զՈրկորամոլութեանն՝ Տարեխառնութեամբ, զԽողջատհոտութեանն՝ Ողջատհոտութեամբ կամ Երկարութեամբ:

Ն. Որ մեղք կոչին թեթևք:

Պ. Լոյսք՝ որք կամ տկարութեամբ կամ անգիտութեամբ կամ յոչ կամաց գործեալք՝ Համարին 'ի ծանր մեղս ⁽¹⁾:

Ն. Կարե՞ մարդ ազատ գոլ բոլորովին յամենայն ներգործական մեղաց:

Պ. Ոչ ⁽²⁾. Բայց կարե՞ զգուշանալ 'ի կա-

(1) Չարաց... որ ոչն գեղեցիկ (պատմ. Տեառն Եւրոյ)՝ և որ ժամեի գանի ենչ գործեցէ, որքեցէ գանի ունիւ (Պ. Կ. Ժ. 47. 48):

(2) Սարգս ոչ գոյ որդար 'ի վերայ երկրէ, որ որոտեցէ զԲարե՝ և ոչ Տեղանչեցէ (Եւր. Ժ. 21):

Եւրե տոնցե՛ս, եւրե Տեղն ենչ Տե՛ս ոչ ունի՛ս, զանչե՛ս խաբե՛ս. և ճշարտութեան 'ի Տեղ ոչ գոյ (Խ. Զով. Խ. 8):

մակար մեղանչելոյ՝ Լստուծոյ օժանդակութեամբ (¹):

Հ. Ի՞նչ արժանաւորիմք ընդունել զօժանդակութիւն յԼստուծոյ:

Պ. Լսութիւք (²):

Հ. Օ՞րհնչ է Լսութք:

Պ. Հայցուած բարեաց յԼստուծոյ (³):

Հ. Ի՞նչ քանիս բաժանի:

Պ. Յերկու՝ ի նրապարականն, և յԼսմաննականն:

Հ. Ո՞ր է նրապարականն, և ո՞ր՝ Լսմաննականն:

Պ. Նրապարականն է՝ որ կատարի ձայնակցութեամբ բազմաց աղօթաւորաց ի

(¹) Պատգամքի ընդ մեզ այլապէս լինելոյն խառնակ, բայց եւեւ Լստուծոյ պատգամք (Լստուծ. Ը. 21):

(²) Ստուգելու պատգամքն համարձակութեամբ աստուծոյ խորհրդաց նորա՝ զի ընկալցուի պարզութեամբ, և գործուի խորհրդի ի գեղ խառնակէ օգնականութեամբ (Եբ. Դ. 16):

(³) Լսութիւն՝ խորհրդաւոր բարեաց էն ի հմանէ (Եբ. Գ. 16) (Ստուգելու խորհրդաւոր էն ընդ մեզ) (Եբ. Գ. 16):

միասին ⁽¹⁾: Իսկ Լուանձնականն է՝ զոր
առնէ որ առանձնակի՝ իւրով և եթ
ձայնիւ կամ անմեղունջ ⁽²⁾:

Հ. Հարկաւորք են անշուշտ երկաքանչիւր
տեսակքդ աղօթից:

Պ. Լ՝Յ՝ զի իւրաքանչիւր որ բաց յա
ռանձինն աղօթելոյ ⁽³⁾, պարտապիւն է
պարապիւ և Հրապարակական աղո
թից՝ միաբանական ձայնիւ դաւանելով
զԼ՝ստուած պարգեատու ամենայն բա
րեաց ⁽⁴⁾:

⁽¹⁾ Իսկ Կառնարի նորա մեհէքէն ասացէն
չիտան նմ (Սաղ. Եր. 9):

Օ աղօլն է՝ Տէառն Կայ առաջի մեհայն
ժողովրդէն նորա, 'ե գաւելն Կան Տէառն (Եսայ. ԽԺԵ. 18. 19):

⁽²⁾ Յաճախեաց (Լ՝նիւմ՝ Տայր Սահաւէլի) էաւ
յաղօլն առաջի Տէառն... և շրջանիւ էւր ո՛չ
շարժէն, և բարբառ էւր ո՛չ լեհեր լեւի (Խ
Թափ. Խ. 12. 13):

⁽³⁾ Սո՛ւր 'ե ունէաւի Կա, և խնէա՛ պարաւր
Կա. և էոյ յաղօլն առ Հայր Կա 'ե ծածաւի
(Սաղ. Զ. 6):

⁽⁴⁾ Սո՛ւր էնք գրանն նորա խոստովանաւ

Հ. Ուրանօր արժան է մատուցանել զաղօթս:

Պ. Օ, Հրապարակական աղօթս արժան է մատուցանել Լստուծոյ 'ի տաճարի նորա . զի այն է սեպհական տուն աղօթից (1): Իսկ զԼուանճասկանն կարող է աղօթասէրն կատարել յամենայն պատշաճաւոր տեղւոջ (2):

Հ. Երբ է ժամանակ աղօթելոյ:

Պ. Յորովմ ե իցէ ժամու կամ ժամանակի մարթ է աղօթել . զի յամենայն ժամ պատրաստ է Լստուած լսել զաղաչանս

բեամբ , ե օրհնութեամբ 'ի յարէն նորա (Սաղ. զԹ. 4):

Միեջ ընդ յարէնս պահելէլեաց պահն Լստուծոյ 'ի ճայն ցնծութեան խոստովանութեան , ե 'ի ճայն բարեկէնութեան (անդ. խմ. 5. 6.):

(1) Ուրախ արարեց պետոս 'ի պահ աղօթեց իճաց . աղջակէպտ նոցա ե պապարագտ նոցա ընդտանէլէ լեյն 'ի վերայ ուղանոց իճաց . պէ պահն իճ պահն աղօթեց կուէսցի (Լստ. ծղ. 7: Սաղ. խմ. 13):

(2) Կաթմս պէ արտ կայցեն յաղօթն յամենայն պեղէն (Ս ՏԻՏ. ք. 8):

ծառայից իւրոց ⁽¹⁾ . Բայց ըստ սովորա-
կան կարգին՝ պատշաճ՝ համարի աղօթել
կամ յառաւօտու ⁽²⁾ , կամ յերեկոյի ⁽³⁾ ,
և կամ 'ի մէջ գիշերի ⁽⁴⁾ :

(¹) Յամենայն ժամ աղօթն արարէք (Պ. ա. է.
իւ. 36):

Լուէ՛ք զսաղա-սարգիս իբրեւ-թեան , և զսա-սեր
հոգե-ոյն՝ որ է բանն Լուսա-ծոյ . ամենայն աղ-
թեւք և խորհրդա-ծովք աղօթն անել յամենայն
ժամանակէ հոգեւով (Ա. ի. 17. 18):

Յամենայն ժամ ճէրջ է (Լուսա-ած)՝ ելէ
համիս հարգաւ ան-հա (Յ. Ուէեբ. 'ի Ճառն
որ 'ի հինն Քանանայի):

(²) Պարտ է նախ քան զարեգակն՝ հանելու 'ի
գոլոր-թեւն քեզ . և յառաջ քան զծագել լուսոյ՝
յանդիման լինել քեզ (Լաճառ. Ժ. 28):

Բնոր այգին ընդ անա-ուօրն յարաւոյեալ (Յեռա-)
ել և գնաց յանապառ արեշի . և անդ հայր յաղօթն
(Սարգ. իւ. 35):

(³) Ալ 'ի լէւոռն անանջեան հալ յաղօթն . և
եբրեւ ընդ երեւն եղև , անդ էր զայն (Սար.
Ժ. 23):

(⁴) 'Ի գիշերի համբարջէ՛ք զչեռն չեւ 'ի
արեւ-թեւն , և օրհնեցէ՛ք զՏէր (Սաղ. Ճ. 2):

Ն. Օ՛րնչ ինչ խնդրեւ զարտիմք յ՛ստու-
ծոյ յաղօթս մեր:

Պ. Օ՛րն այն ամենայն պարգևս բարեաց՝ որ
կարեորք են հոգւոյ մերում և մարմնոյ,
կամ ժամանակաւոր և յաւիտենական
կենաց մերոց ⁽¹⁾:

Ն. Օ՛րնչ և խնդրեցեմք՝ տայ Մ.ստուած:

Պ. Տայ, եթէ զոր խնդրեմքն՝ իցէ մեզ
յօդուտ՝ համաձայն իւրոց բարերար կա-
մաց ⁽²⁾. ևս և՛ եթէ խնդրուածք մեր
իցեն յանուն Յիսուսի Քրիստոսի ⁽³⁾,

Նաեւ (Յետոս) զգեշէն 'ե գլուխ յաղօթս
(Պ. Դ. 12):

⁽¹⁾ Յորժամ հայցէս յաղօթս, զի՛ շարժուի
լեռնի եբրն զհեղափոխութեամբ... արդ զի՛ հմանեցէս
հոգս + զե գեղե Նայրն ճեւ զինչ պետոյ է ճեւ,
զինչ զի՛ ճեւ խորտեալ ենչ եցէ 'ե հմանէ (Ս. Կ. Կ.
7. 8.):

⁽²⁾ Օ՛րն ինչ հայցեացաւ ըստ հմաց հոգս,
լե՛ զի (Ս. Յովհ. Է. 14):

⁽³⁾ Մէկն ամէն ամէն ճեւ՝ զի զոր ինչ խնդ-
րեցէս 'ե Նորէ իմե յանուն իմ, Կայցէ ճեւ
(Յովհ. Ժ. 23):

և հայեցին ոչ՝ 'ի չար վախճան (1):

Հ. Որ է գլխաւորն յաղօթս:

Պ. Հայր Բն՝ աւանդեալ 'ի Քրիստոսէ
Տեառնէ մերմէ . յորում համառօտակի՝
բայց և լրապէս նշանակին ամենայն
պիտոյք հոգւոյ մերոյ և մարմնոյ:

Հ. Քանի՞ խնդրուածք են յաղօթս անդ:

Պ. Եօթն . զի խնդրեմք յերկնաւոր Հօրէն
մերմէ:

Ն. Լրժանացուցանել զմեզ՝ սուրբ առ-
նել՝ այսինքն փառաւորել զանուն իւր սուրբ՝
որդիաբար ծառայելու ինքեան: Ուստի
աւեմք. «Հայր Բն որ յերկնն» է՝ . «Դ-բք եղեյն
անուանի քո»:

Է. Թաղաւորել 'ի սերտս մեր շնորհօք,
զի մի՞ ծառայեսցուք մեզաց. «Եղեյն որ
քոյտ-ընեն քո»:

Թ. Օրացուցանել զմեզ 'ի կատարել
զկամս նորա յերկրի աստ կատարեալ հնա-

Օ որ եւէ խնդրեյէք յանուն Իճ՝ արարեյ զայն
(Յանգ. ԺԴ. 13):

(1) Խնդրէք՝ և ոչ առնուք. վասն զի չարաչար
խնդրէք (Յանգ. Դ. 3):

զանդուլթեամբ՝ ըստ օրինակի հրեշտակաց
երկնից. «Եւթիքն համ + ու որպէս յերկնն՝ և
յերկրն»:

Դ. Տաւ մեզ զկարեւոր պիտոյս աստի
կենաց. «Օ հայ մեր հանապազորդ Կոնստանդին
այսօր»:

Ե. Թողուլ զյանցանս մեր. «Թանգ մեզ
չպարտի՞ն մեր, որպէս և մե + ըողում + մերոյ պար-
տապանաց»:

Զ. Պահել զմեզ յամենակերպ փորձու
թեանց. «Եւ մի՛ Կանիւս զմեզ 'ե Ժորճու-նիւն»:

Է. Օ երծուցանել զմեզ յամենայն 'ի
չար կամ 'ի մեղանչական գործոց, ևս և
յորոգայթից աներեւոյթ թշնամւոյն մերոյ
սատանայի. «Եւ Ժորճուս զմեզ 'ե չարէն»:

«Օ եւ Կոնստանդին և զԵրեմիայի և
Ժորճուս և Կոնստանդին և Կոնստանդին և
Կոնստանդին և Կոնստանդին»:

(Գիտ 'ի Մատ. Զ. 9—13):

ԱՆԲՁ:

